

***Su üle Jumal valvaku.
mu kallis Isamaa!***

EPL

24. veebruaril 1971

ISESEISVUSPÄEVAL

Eestlaste keskel valitseb üksmeel selles, et meie rahva ajaloo olulisimaks ja suurimaks sündmuseks oli Eesti iseseisvus, mis välja kuulutati 53 aastat tagasi 24. veebruaril. Eestlased astusid sellega pärast seitset pikka sajandit "teisejõrgu" rahvusena, vähenusena ühes või teises okupatsioonihenduses, esmakordselt samaväärsetena ajaloo arenille.

Mida see tähendas meie rahva eneseteadvusele ja enesestundusele, oli näha järgnevat kahest intensiivsest vabaduse aastakümnest, kus see samaväärsus tähendas ka kultuurilist järele jõudmist teistele läänerrahvastele, selle kõrval ka kiire majanduslikku stabiliseerumist, mille võimalikuks tegid radikaalsed abinõud juba stardil eeskätt õnnestunud maareformi näol. Nõr iseseisev Eesti teostas reforme, mis tolle aja kohta olid otse peadpööravalt ainulaadsed, kui vaid mõelda ainult vähemuspoliitilise kultuurimavalitsustega, milleni üheki teine riik senini ei ole jõudnud, vaatamata, et katse Eesti õnnestus suurepäraselt. Ka ühiskooli idee, ulatuslik omavalitsusdemokraatia leidsid varakult teostamist, asjad, mis siin Rootsis näit, on üsna väikesed reformid või alles diskussioonijektid.

Kuid kõigepealt andis iseseisvus meie rahvale enesuhkust. Ühkust, kuna suutsime Vabadusajaks oma iseseisvust ka kaitseda määratu ülejõu vastu eelkõige oma võimega koonduda vabaduse idee ümber.

Eestlased, kes oma Iseseisvuse- ja Vabaduspäeval eeskätt meenutavad saavutatud vabaduse väärtust ja selle taaskatsetamise katastroofi, tunnetavad kahlemata vabadust puutust teisti kui need rahvad, kes alati on olnud vabad ja kel selle tõttu ei olegi õiget vabaduspäeva ega iseseisvumise meenutamist. Nad on olnud muistest ajast peale vabad ja iseseisvad ja neile on vabadus nagu õhk, mida iga päev sisse hingame, päris loomulik asi. Eestlastele aga, kes sajandeid on olnud võõraste ikkes, oli vabadus ja iseseisvus midagi erakordset ja imepärast, mida meie rahval oli õnn nautida vaid veidi üle kahe aastakümne.

Vabaduse tunnetuse väärtus selgus nendel momentidel, kus tuli valida vabaduse ja ikkestuse vahel ning kus kõik, kel vähegi oli võimalik, valisid vabaduse kõike muude, nii materiaalsete kui ka ideeliste ja perekondlike sidemete ees. Nendes tunnetes on meie eriliseks pühaduseks jäänud kõik, mis on seoses Eesti rahva iseseisvusega.

Motivatsioonides, miks näi. Balti kiisimust siitmaa ja muu läänemaailma lehed visad on käsitlema, üteldakse sageli, et see on "äegunud küsimus", nüüd oleval tege mist palju muu ja aktuaalsemaga. Ise küll, tänava saab 30 aastat sellest, mil Eesti kaotas iseseisvuse suure Nõukogude Vene naabri vägivallas, mis teostus pärast kahe äärmusdiktatuuri, Nõukogude Venemaa ja natsistliku Saksamaa, sa lajast kokkulepet Euroopa jagamiseks, aga kas vägivaldselt vallutuse ja terrorirežiimide salakokkulepped võivad üldse saada mingit "õigustust" ainult sellega, kui neil õnnestub okupatsiooni ja ikkestuse teostada paar või rohkem aastakümnet? Kas Eesti rahval ei olnud üldse õigust iseseisvumisele selle pärast, et meie maad valitsesid mitmed sojandid võõrad? Ometi on teised rahvad, kes on ol-

nud n.n. koloniaalolukorras, saanud just maailma avaliku arvami se survel tagasi lõpuks oma vabaduse, olgu siis ikkestus kestnud kui mitu sajandit tahes. Eesti rahvas näitas maailmale selgelt oma tahet iseleimiseks juba aastal 1918 ja see enesemääramine ei ole mingil viisil ägunud või kustunud. Pealegi ei ole juhtivad lääneriigid kuni tänaseni Moskva vallutustele Baltikumis annud oma aktsepti de jure tunnustamise näol.

Selles olukorras on loomulik, et okupatsioon väsimatult ründab minevikku, s.t. Eesti rahva iseseisvust ja püüab seda ajaloo võltsimisega kujutada kui mingit "kolonialistlikku" moodustist lääne tiiva all, varjates sellega tõika, et Eesti rahva kolonialistlik seisund taastati aastal 1941 venelaste uue okupatsiooniga. Moskva katsed kujutada pealesun nitud koloniaalseisundit mingi "õn nena" Eesti rahvale, ei ole suut nud veenda ei neid, kes üle elasid iseseisvuse ega ka neid, kes hiljem on sündinud. Need viimased, kes nui nad viibivad kodumaa, tunnevad igal sammul neid kam mitsaid, mida võõras okupatsioon asetab, eelkõige aga seda läänesää rist vägivaldselt äralõikamist, mida sisaldavad mujal maailmas tundu mat teistakitsused.

Eesti rahvas on näinud halastamatut inimmaterjali hävitamist, mis ei tabanud üksi iseseisva Eesti juhtkonda, vaid ka kogu rahvast, üksikult millisesse sotsiaalklassi keegi kuulus. Nõukogud seavad veel praegu eestlasi, kes nende vastu võitlesid, kohtu ette. Ükski nendest, kes olid siidki kümnete tuhandete hävitamises ebainimlikeks aktsioonide, ei ole aga seisnud kunagi kohtu ees. Neeadmad inimesed mängivad nüüd Eesti rahva hestegijaid ja õnnetoofaid. Ka sellega, kui nad oma eesmärkide saavutamiseks üha rohkem pumpavad Eesti territooriumile venelasi, seades õhtu Eesti rahva enamusseisundi isema põlisel territooriumil. See on suurim oht.

Eestlastele ei ole iganenud ega "äegunud" Eesti iseseisvus. Nad ei lakka uskumast, et kord võidab õigus ja need kõrged printsipiid enesemääramisest ning dekoloniaalseerimisest, mida maailma avalik arvamine ütleb end kandvat. Nad ei lakka ka võitlemast selle õiguse eest.

Kla

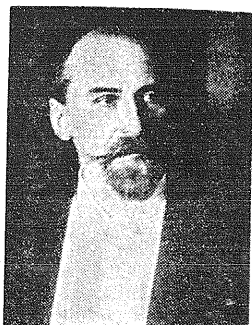
Sularaha

Solzhenitsõn olevat kätte saanud oma Nobeli auhinna rahalise osa, ligi 400.000 krooni ("kätte saanud", nagu teatavad ajalehed. Tema esin daja olevat valikelt ilmunud ja nõudnud summa ülekandmist N. Liitu. Siiski ei olevat kirjaniku soovil Rootsi Nobeli-Komitee hoo le alt ära viidud tema Nobeli-dip loomi ja kullast Nobeli-medalit.

Asi tundub salapärasena. Selle ägeda reeturiks tembeldamise kam paania taustal, mis kuni viimse ni on nõukogude ajakirjanduses käi nud, võib tunduda koguni kumma lisena, et Solzhenitsõn julgub oma raha üle vika N. Liitu, kus ka te ma isiklik julgeolek näib olevat õhustatud. Kuid kõigil on teada Kremli huvi välisvalutsu vastu ja paistab, et kirjanik oli ametivõimude poolt sunnitud andma volitust Injurkolleegiumi kaudu liht salt N. Liidu saatkonna advokaadi le raha ülevõtmiseks. Mis sellega muutus rubladeks nõukogude Gos panges, kes dollarid (ja ka rub laid) oma hoolde võtab. Medalist ja diplomist kui autunnustest ei olnud režiimil huvitatud, kuna seal pool ju ei tunnustata seda au.

Mehe, kes teostasid Eesti iseseisvuse. Vasakult Konstantin Päts, Johan Laidoner ja Jaan Tõnisson.

KUIDAS KASVAS EESTI ISESEISVUMISE MÕTE

Me teame kõik, et Eesti rahvas oli muistisel ajal iseseisev ja vaba rahvas, kelle alistasid ristiriitlid kolmeteistkümnenda sajandi alguses. Siis järgnesid pimeduse sajandid feodaaalses ikkestuses, kus üheks vabadus lüahtuuseks oli jüriöö miss aastal 1343. Kuidas suutis eesti rahvas orjuse, laastavad sõjad, vahelduvad isandad ja kõik kannatuse üle elada niivõrra, et palju sajandeid hiljem, aastal 1918 eesti rahvas siiski sai tagasi oma iseseisvuse. Siin kerkib küsimus, kuidas uuesti kerkis eesti rahva iseleimise ja vabaduse mõte?

Mõnigi kord on üteldud, et Eesti Vabariik oli vaid õnnelike ja juhuslike kokkussattuvuste villi, iseseisvuse oli nii üldeda hetke improvisatsioon. Võibolla on põhjust järjekordest Vabaduspäeva puhul seda küsimust lähemalt vaadelda, sest asi ei olnud tõepoolest ajalooliselt nii. Eesti iseseisvuse mõte hakkas tekkima juba mõõdund sajandi keskpaigal.

Eesti esimene poliitik CR Jakobson oli esimene, kes juba aastal 1864 nõuetes Eesti pinna halduslikku ühendamist, s.t. Liivi kubermangu põhja osa liitmis Eesti kubermangu külge.

Eesti kultuuri iseseisvumise üheks algatajaks oli dr. Fr. Kreutzwald. Ta kirjutas ja unistas sellest. Lydia Koidula oli aga esimene, kes kirjutas Eesti rahvusliku iseseisvuse vajadusest.

Kõik kahekümnenda sajandi alguse eesti poliitilised juhid, nagu Tõnisson, Päts, Poska, Vilms jne. nägid pärast vene veebruarirevolutsiooni Eesti ja teiste Baltimaade tulevikku vaid autonoomsete rahvus-

riikidena Vene föderatsiooni raames. Esimene eestlane, kes nõudis Eestile täit iseseisvust, oli tollane lipnik Gustav Kirshbaum (hiljem: major Kustas Uuste, VR 1/3) oma mõttekaaslastega Viiburis, Soomes. Sellesse gruppi kuulus nii sõjaväelasi kui ka eraisikuid, kes estisid juba 31. mail 1917. a. Vene ajutise valituse peaministrile vürst Lvovile vastavastusisile märgukirja. Seega tuleb EV täieliku iseseisvuse taotluse 50-nas tust juubelit tähistada ühelinimetatud päeval. Oieti küll varem, sest Viiburi-grupi koosseisukuid ja vastavastusisile otsusi tehti juba märtsis/aprillis a. 1917.

Eduard Laaman oma suures uurimistöös "Eesti iseseisvuse sünd" arvab võivat väita, et Kirshbaum-Uuste ja tema ümber kogunenud iseseisvustalaste grupp oli saanud vastavastusisile inspiratsiooni soomlastelt, kuna Soome oli juba tollal asunud täieliku iseseisvuse taotlemise joonele ja lahtilõikamisele Vene riigist.

Baltiksaka ajaloolane parun Wrangell kirjutab Eesti iseseisvuse-else ajajõrgu kohta üllatavalt, et eestlased võtnud üle Balti traditsioonilise võitluse Vene tsentralismi vastu sealt, kus see võitlus Balti rüütelkondadel oli pooleli jäänud.

Sellele tõsiasjale lisab E. Laaman oma poolt, et ka need vene riigkondad, kes tsari kutsutasid ning võimule asusid, jätkasid vene tsentralismi siilitamist ja kaitsmist samast punktist, kus see tsaridele pooleli jäi. Sellest järeldus, et revolutsioonid muudavad vähem rahvaste ja maade vastastikkeid suhtumisi kui arvatakse.

Kui tänapäeval lugeda J. Tõnissoni, K. Pätsi, J. Poska, J. Vilmsi jt. kirjutusi, sõnavõtte ja resolutsioone tekste alates Vene veebruarirevolutsioonist kuni oktoobrirevolutsiooni tulemuste selgumiseni, siis — kui meie loeme neid pealiskaudselt ja ajajõrgu olemust tähelepanemata jättes — tekib segane mulje, nagu poleks meie poliitilisel mõttejald tahtnudki Eestile täit iseseisvust ja lahtilõikamist Vene riigist, ja lipnik Kirshbaumile jääb oreool, et ta oli oma Viiburi-grupiga ainus iseseisvuslane.

Sisuliselt olid Tallinnas resp Petrogradis Eestile autonoomiat nõut lejad veidi vähenõudlikumad Viiburi grupist. Päts-Poskat tuleb nüüd, 50 aastat pärast sündmust, vaadelda kui taktikuid võitlusele Vene absolutismi vastu ja vene tsentralismi mineerimisel. Nen-

de visioon tollal oli Venemaa piirirahvaste autonoomia-rinne Petrogradis vastu.

Koos Soome, Läti, Leedu, Valgevene, Poola, Ukraina, Gruusia ja teistega tahtsid tollased eesti poliitikud murda Venemaa ja seda degrederida sammamult sellesse positsiooni, mis talle geopolitilisel ja kultuurilisel kuuluma peab ja kuuluda võib.

Kui Lenini seljataga seisev absoluutne vähemus mõnetuhande täi giga Kerenskilt võimu üle võttis, oli see sündmus Eesti täieliku iseseisvuse kiirustajaks, sest ainult kõige äärmisemad eesti vasakpolesed nägid Eesti tuleviku purase Venemaa föderatsiooni.

E. Laaman lõpetab oma kapitaal seadusliku uurimuse Eesti iseseisvuse saamisloole järgmise lausega:

"Nii ei olnud Eesti iseseisvumise mitte paljas juhus, vaid ajalooline sündmus — üks lüli rahvusliku enesemääramise põhimõtte võidukäigis läbi Euroopa."

*

Jutt oli kogu aeg Eesti iseseisvumise poliitilistest taustast. Sündmus oli ka militaarne tagapõhi: Vene rinde kokkuvõrsemine ja Saksakeisririigide sissetung Baltikumil. See oli eesimeseks eelduseks, et venelased maalt pidid põgenema. Teiseks ja võimalik tähtsamaks eelduseks oli tõsiasi, et alates 25. aprillist 1917. a. olid Eesti pinnal eesti rahvuslikud väed ja vaid nende täi kide katsel oli iseseisvuse manifesti avaldamine üldse mõeldav.

EESTI PÄEVALEHT

Estoniska Dagbladet

Peatoimetaja Juhon Kokla

Vastutav väljaandja

(ansv. ulj.)

Arvi Moor

Toimetust ja talitus:

EESTI MAJAS Stockholm:

sisekõik Kocksgård 3

Address: Box 16320,

103 26 Stockholm 16

Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskiltnus Jüri Aus

Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,

631 02 Eeskiltnus, tel. 016/14 77 72

Tellimispostigiro nr. 28650

Kuulutustarvete postigiro 60 59 00

—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 129:-

Termin (4 kuud) kr. 45:-

Kuu kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT

FÖRLAGS AB

Trükkija: Eeskiltnus-Kuriers

Tryckeri AB Eeskiltnus 1971

EESTI
KULTUURI
KOONDIS
POSTIGIRO 57588

Maa, kus nüruselt riides kolhoosnik sõidab lennukil kolhoositurule mune müüma

N. Liidu ja tema satelliitide suuremaks probleemiks on majanduselus esinevad häired ja majanduselu üldine tagasilaskumine, mida ei suudeta vältida ka kõige suurema tagasundimisega ja kõigi propagandavahendite käiku rakendamisega. Eba efektiivsus, raiskamine ja bürookraatlik süsteem on suuremaks N. Liidu majanduselu komistust kivideks, kuid sellega kõrvuti on viimaste aastate kestel selgunud, et venelased puudub organiseerimisvõime ja tehnilised teadmised moodsa majandussüsteemi ja suure produktiivivõimega tööstuste rakendamiseks ning nad on sunnitud üha suuremal määral pöörama lääneriikide poole abi ja toetuse saamiseks.

Venelased on viimase kümne aastate jooksul sunnitud alla neelama oma uhkuse ning on väiksematest kapitalistlikud riigid sisse vedanud 6,5 miljardi dollari väärtuses moodisid masinaid.

Majandus- ja ärimeeste kogemused venelastega kinnitavad, et N. Liit on jäänud oma arengus lääneriikidest tunduvalt maha elektronarvutite rakendamisel, tööstuse automatiseerimisel ja aatomenergia kasutamisel võimsel.

N. Liidu juhid on rahvast aastate tekkide tohutu ainult lubadustega ja roosade tulevikupiltidega maalimisega, mis pole kunagi realiseerunud.

Nüüd saavad isegi juhid aru, et rahvast on raske ninapidi vedada, kuna 1971. aastal 1. jaanuaril kehtima hakkanud uue viisaastaku plaani käiku jaskmised tähendati, et N. Liidu elanikel ei maksa lähemas tulevikus loota tarbekaubade kavliteid ja kvantiteid erilist suurenenist.

Tuntuud nõukogude füüsil ja teadusmees Andrei Saharov tunnistab avameelselt, et venelased on lääneriikidest tehniliselt ja uute tööstuste rajamiselt palju maha jäänud.

"Meie oleme Ühendriikidele järele jõudnud mõnedel vanadel traditsioonilistel tööstusaladel, nagu seda on söe- ja terastööstus", märgib Saharov. "Kuid need ei ole enam Ühendriikidele nii tähtsad nagu nad olid seda varemalt aegadel."

Paljudel uutel tööstusaladel nagu seda on automatiseerimine, elektronarvutite rakendamine, keemia tööstus ning eriti tööstuslik uurimistöö, ei ole meie mitte ainult Ühendriikidest maha jäänud, vaid meie areng on palju aeglasem kui ameeriklastel."

Sellest tulenevalt peab N. Liit arvestama lääneriikide abiga kui ta tahab üle saada oma raskustest.

Moskva vajab tungalvalt kapitalistlikkude riikide toetust, et asuda oma suurte loodusvarade eksploatseerimisele ja moodsa tööstuse ülesehitamisele, mis võimaldab tõsta rahva elustandardit.

Venelased on viimaste aastate jooksul importeerinud miljardite dollarite eest masinaid ja muud varustust Lääne-Saksamaalt, Inglismaalt, Jaapanist, Rootsist, Itaaliast ja Prantsusmaalt. Nad on saanud nendelt riikidelt laenu, kemikaale, paberisadusi, tekstiilsadusi, toiduaineid ja kergetööstuse sadusi.

Sellel aegajal on venelased teostanud terve rea suuri tehinguid, millede hulgas võiks esile tõsta Togliatti autotööstuse.

Natsitunnellid liiduarmeele?

BONN — Garmisch-Partenkirchenis paiknev Esimene Mägesikuvilj viis tahab uuesti kasutusse võtta Hitler-Bormanni hilgislikku punnrite ja tunnellite süsteemi, mis natsiajastul loodi Berchtesgadeni ja Obersalzbergi. Sõjaväelased tahavad süsteemi kasutada sõdurite väljajäppes.

Kohalik elanikkond on eistanud Liiduvarbari valitsusle ägeda protesti, kusjuures tootjateks, et Hitleri niinimetatud "tuhanda-aastase riigis" nähti selles piirkonnas ligilgalt palju sõdurisapaid ja sõjaväevorme. Kriipsutatakse alla, et natsi riikidele Euroopas ja mujal jätkas kummalise mulje, kui Hitleri "Berg-hof" ja Bormanni punkrite läheduses taas hakkaksid ringi marssima relvastatud sõdurid. Okukord kahjustaks tunduvalt ka turismi.

liatti autotööstuse rajamist Itaalia Fiat autotööstuse poolt, suurte keemiatööstuste ehitamist ja varustamist inglise firdade kaasabil, õli- ja raudtööstuste, gaasijuhmete ja kompressorite levereerimist Lääne-Saksamaa ja Itaalia firdade toetusel, moodsa metallitööstuse rajamist jaapanlaste abil ning paljude lääneriikide firdade kaasabi Siberi maapõuevarade eksploatseerimiseks.

Moskva mängib nende kokkulepete sõlmimisel väga kavalat mängu, kuna ta arvestab sellega, et N. Liit teisel riigil tunnevad huvi N. Liidu maapõuevarade ja turgude vastu ning on sellest tingituna valmis andma kergele tingimustele krediteid, mida venelased hädapärast oma väheste välisvaluutavägarade tõttu vajavad.

N. Liit on seni saanud ligemale 1,5 miljardi dollari ulatuses krediteid Lääne-Euroopa riikidelt ja Jaapanilt, et finantseerida moodsa tööstusandmeid ostmist ning läänemaalima tehniliste teadmiste ja oskuste omandamist.

Pragu käivad nende riikidega läbirääkimised Moskva 2-3 miljardi suuruse lisakrediidid andmiseks.

Suurem osa neist kokkulepetest sõlmitakse vahetuskaubanduse alusel. Teiste läänemaalima riikide hulgas on venelastega tehingute tegemisel silmatorkavalt tabaplaanile jäänud Ühendriigid, kes ei luba oma firdade ja tööstustel poliitilistel ja strateegilistel põhjustel Moskvat abistada. Nii loobus Ford Washingtoni survele Venemaa leatutöö tööstuse ehitamistest ning samuti ei tulnud välja USA töösturite plaanist Venemaa elektronarvutite tehase asutamine.

Ameeriklaste ettevaatlikkus ja tagasihoidlikkus on põhjendatud, kuna ajalugu näitab, et kommunistid on alati osavalt ära kasutanud kapitalistlikkude riikide abi kui nad on olnud majanduslikkudes raskustes. 1920-date aastate lõpul ja 1930-date aastate algul mängis Ühendriikide tööstus suur osa Stalini viisaastakute läbiviimisel. Ühendriikide ettevõtteid pandi aluse N. Liidu põhilistele tööstustele: söe-, raua-, terase-, õli-, keemia ja väetisainete ettevõtetele ning USA insenerid aitasid ehitada Dnepri tammi, mis oli tol ajal maailma suurim.

Teise maailmasõja ajal said venelased taas tohutu abi ameeriklastelt, mis on seni ajani maks-mata.

Kahtlemata on venelased teinud suuri edusamme oma tööstuse ülesehitamisel, kuid nad on oma produktiivsusele peaaegu kõigil aladel ameeriklastest ikka veel kaugel taga. Mõnel alal on nad jõudnud võrdlemisi kõrgele tasemele, kuid teistel aladel on nad jäänud seisma tsaarieegsele niivoole. Seda olukorda iseloomustab kõige paremini üks lääneriikide kõige paremini üks lääneriikide skeptik, kes mainib: "N. Liidu plaanimajandus on toonud kaasa olukorra, kus viiesalt riietatud talumehed sõidavad kiirete jet-lennukitega turule. Nad müüvad oma munad ja teised toiduained puuduliku toidetu linnaelanikele maha sellise hinnaga, et see ei kata mitte ainult lennupiletti ja muid kulutusi, vaid jätab üle puhaskasu. See on maa, mis saatis esimese satelliidi maakeri orbiiti, kuid see on ka maa, kus mõned majad on varustatud võrkudega, et püüda kinni murenevaid telliskive ja krohvi."

Vene praeguse majandussüsteemi juures raisatakse tohutu inimustööjõudu ja materjale.

Kui kõik teisel kultuurirajid on jõudnud autoajastusse, ei ole venelased siin kaugemale jõudnud mõnest mahajäänud Aafrika või Aasia riigist. Eriti on venelased Ühendriikidest ja teistest lääneriikidest maha jäänud elektronarvutite produtseerimisel ja kasutamisel võimsel ning olemasolevad arvutid töötavad puuduliku.

On loomulik, et venelased suunavad sellises hädalokkorus oma silmad läände kuid nad alati vajaduse korral abi on saanud. Itaalia Fiat'i autotööstus on rajanud juha Venemaa Togliatti nimelise sõidautode tehase, mis peab hakka-ma andma 1972. aasta lõpuks 600.000 autot aastaks.

Pragu on läbirääkimised käimas 1 miljardi dollarilise veoautode tehase ehitamiseks, kus finantseerijaks ja ehitajaks on Lääne-Saksamaa Daimler-Benz'i tehase koos mõnede teiste Lääne-Euroopa tehastega. Venelased on üritanud ka lääneriikidest suure komplektseid elektronarvutite samsist, kuid need ettepanekud on tagasi lükatud, kuna NATO riigid ei poolda kõigi tehniliste saladuste väärdamist venelastele. Samuti ei andnud Ühendriikide valitsus IBM-le luba elektronarvutite tehase ehitamiseks N. Liitu. Ingland on andnud Moskva nõusoleku keemiatehase rajamiseks. N. Liitu ning Lääne-Saksamaa garanteerib N. Liidule 333 miljoni dollari suuruses summas krediti gaasijuhmetöö ehitamiseks, milles summa venelased tasuvad Saksamaale suunatud gaasiga.

Tehingud venelastega on läänemaalima esile kutsunud mitmesuguseid arvamisi ja mõtteid. On neid sõdametunnistusteta ja profiiti taga ajavaid ärimehi, kes ei mõtle pikema perspektiivis, vaid katsumad kiiresti kiiret saada oma kasu. Kuid on ka neid poliitiliku, tööstureid ja riigimehi, kes näevad venelaste abistamises suurt hädadohtu kogu vabale maailmale. Eriti kujukalt väljendab neid mõtteid üks Briti poliitiline kommentaarior, kes kinnitab: "See on täielik hullumeelsus, mis paneb läänemaalima riigid omavahel kisklema, et abistada riiki, kelle peamiseks eesmärgiks on vaba maailma hävitamine."

"Tulikaks juut" Venest välja

MOSKVA — Juutide ringkonnad Moskvas teatavad, et N. Liidu võimud on annud viiele aktiivsemale vene juudile väljajäppenullosa tsarsaali. Luba kehtib ka nende perekondade kohta.

Üks juutidest on Yosiif Kasakov, kes mõõdunud aasta märtsis kirjutas koos 40 teise mõttekaaslasega alla protestile, milles nõuti sovjetvõimude vastutulekut kõikidele nendele juutidele või teistele nõukogude kodanikele, kes tahavad "paradiisist" välja rännata. Kasakov sai valitsuslehe Izvestija käest kohutava pease-pu ja vahepeal kardeti tõsiselt, et Kasakov saadetakse "riigiväenlase-na" mõnesse N. Liidu KZ-laagrisse. Seda siiski ei tehtud, arvatavasti sellepärast, et 40 juudi protestikiri avaldati ka läänes, kus venelaste antisemitismilikkude hoakut hakati taimin-ma.

Pärast seda on N. Liit andnud väljajäppenullosa peaaegu kõikidele allakirjutajatele. Moskva juudid märgivad, et venelaste eesmärgiks on muudugi lahti saada kõige aktiivsematest juutidest.

Tänapäeva Albaania Euroopa "vaestemaja"

Albaania (pindala 28 748 ruutkilomeetrit, elanikke 2 miljonit) on Puna-Hiina satelliit-baas Euroopas. Sellest juhtumana on ka Albaaniat muust Euroopast lahutav bambus-eesriie tühedam kui idas eksisteeriv raudeesriie. Näiteks ei pääse enam turistid Albaaniasse. Ametlik põhjendus — majutamise raskused. Varem võimaldadi reisibüroode organiseerimiseks riühmareisid "Aadria äärde suvitama". Mullu katkestati ka need reisid. Üks ülevaade ajalehes "Berliner Tagblatt" näitab, et ümber Durazzo hotellide vohab umbrohi ja hotellid ise lagunevad.

Albaania on ainus riik Euroopas, kus puuduvad eraautod. Ka maanteed ja tänavad on halvad: täis auru ja prahti. Kui mõni võoras auto sõidab läbi Albaania külad, siis näidatakse sõitjale rusikaid ja lapsed pilluvad autosid kividega. Sõitjaid vihatakse kui kapitaliste või revisio-niste. See on näide, kuidas mõjub propaganda. Maa pealinna Tirraanas (elanikke 170 000) kohatakse rohkesti hilinasi.

Majanduslikult on Albaania Euroopa vaestemaja. Äride vateaknail ripuvad ainult KP plakatid, liha müüakse ainult kord nädalas ja pagaritöökodade avatakse ära päev ainult üheks tunniks. Liikluses domineerivad eeslid. Autod kuuluvad riigile ja neid saavad kasutada ainult kõrgemad funktsionäärid.

Albaaniasse sissepääs on võimalik kas auto või autobussiga, kuid ka laeva ja lennukiga. Raudteed veel ei ole, see on alles ehitamisel. Kes kannab ka midagi seelikut või pikki juukseid, ei pääse üldse üle piiri. Kõikjal domineerivad veel Stalini monumentid ja pildid. Samuti esineb ka muidu Stalini nimi: Stalini nelineline jõuajam, Stalini nelineline kolhoos, Stalini nelineline kool jne. Kuid ei puudu ka Mao pildid ja büstid. Nende kõrval "litsutab" ära maja seinale Albaania diktatori Enver Hoxha pilt.

Eraisikute kõnetamine on peaaegu võimatu. Ka ei ole võimalik inimeste isiklikku arvamist kuulda, sest võimale vastavad kõik skiptetrid (kotkapojad): "Partei ütles, et..."

Vabrikutes töötavad juhtivale jõududena ("nõukikena") (hiinlased) ühe tähtsama uue tööstusaruuna esineb alkoholitööstus (viinamarjadest "Riesling") toodetav vein, albaania konjak ja albaania vodka ("Raki Rushi"). Maa elektrifitseerimine lõpetatavat 1971. aastal. Selleks ajaks

pidavat valmima kõik hiinlaste poolt ehitatavad jõuajamad. Peamise eksportkaubana esineb praegu puuvillane riie. Kohal on ka see riie kallis ja seda on müügil vähe. Keskmine ametnik (näiteks sekretär) teenib 550 lekki kuus, üks popeliin-särk maksab 70 lekki.

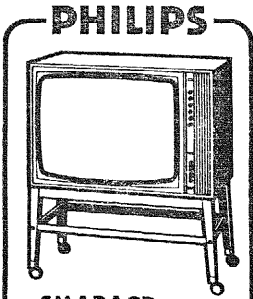
Niisutussüsteemide, maanteed ja raudtee ehitamine on töölaagrite ülesanne. Ka rakendatakse selleks üliipilasi. Kõikjal töötavad kõrvuti nii naised kui mehed, ka nendel töödel, kus mujal maailmas naised ei tööta.

Et lahendada toitlustamises esinevat kriisi, sunnitakse albaanlasi nüüd kasvatama ka sigu. Selle vastu olid muhamaadlased (kaks kolmandiku Albaania rahvast). Aastal 1967 aga suleti kõik mosheed, samuti ka kõik kristlikud kirikud. Nii ei esine Albaanias enam — vähemalt ametlikult — ei islam ega ka kristlus.

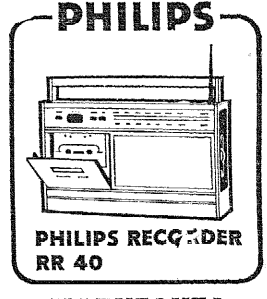
Majanduse elustamiseks nõuab Hoxha tööstuses "aktiivse korraldustööd" (töö-tööde korraldustööd) (See nõuab meenutab omaaegset Puna-Hiina "suurt hüpet edasi".) Lisaks toimub majanduses suur puhastustöö, sest (Hoxha sõnadega) Albaania ei võivat ega tohtivat enam sallida kapriiside inimesi ning nende vanu ja venivaid töömeheid. Ahvardusena ta lisas sellele: "Need, kes ei allu partei poolt juhtivale võimsale aru-gule, pühib revolutsiooni torm teelt kõrvale."

K o k s .

● Euroopas mõllasid jõulupühade ajal suured lumetormid, mis saabusid koos külmalainega. Lumetuiskusid ja erakordset madalat temperatuuri Itaaliast, Prantsusmaalt, Jugoslaaviast ja isegi Hispaaniast, kus üle pikema ajavahemiku registreeriti lumensadu Vahemere rannikul.

PHILIPS
SMARAGD
26" FÄRG-TV

PHILIPS
RECORDER
RR 40

VARUFAKTA

- ☐ Automatik för b.l.a. bild-, linje- o. svartvithållning
- ☐ Tryck-knappar för programval och Till/Från
- ☐ Underrede med länkrullar ingår i priset

VARUFAKTA

- ☐ In- och avspeling från radio, grammofon eller mikrofon
- ☐ Radio med FM och MV
- ☐ En tangent för start, stopp o. snabbspolning

normalms radio & elvaruhus ab

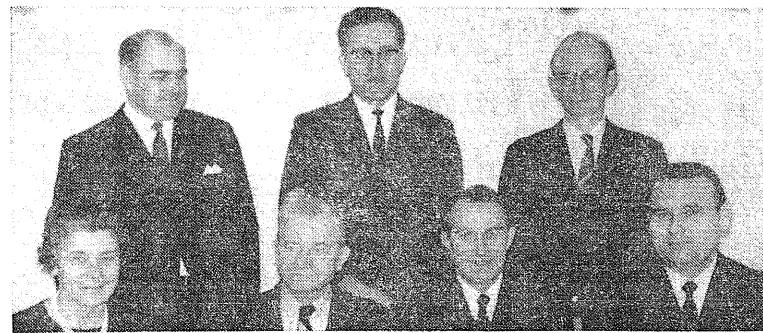

Uus esimees Boräsi SKAUDISÕPRADELE

BORÄS (EPL) — Boräsi peeti Eesti Skaudisõprade Seltsi aastapeakoolekut, kus seda juhutas Joosep Pruun ja protokolilis Vello Rõmmel. Kassapärane esitas Johannes Mertina ja tegevusarande seltsi esimees Joosep Pruun. Aruanded kinnitati üksmeelsest. Uue esimehe kandidaadid esitamisel selgus, et kauaaegne esimees Joosep Pruun keeldus terviselikelt põhjusil kandideerimast. Uueks esimeheks valiti Fritz Kõster ja teiseks juhataes liikmeteks Antonia Meomuttel, Johannes Mertina, Lembit Põllu ja Vello Rõmmel. Sigrid Põdruse ettepanekul valiti Joosep Pruun üksmeelsest seltsi auesimeheks.

Joosep Pruun on juhtinud seltsi tegevust selle asutamist saadik 28.4. 1952. Selle aja jooksul on seltsi juhatus toetanud kohalikke gaide ja skaute rahaliselt umbes 3000.— krooniga. On muretsenud noortele ka oma kodu, millest aga paar aastat tagasi linna plaani muutmise tõttu tuli loobuda. Viimastel aastatel on juhatus aidanud Boräsi Pärnu lipkonda tasuta Metsakodusse muretsenud täre eest.

B. E. S.S. juhatus on välja töötanud kuld ja hõbe teenetemärki. Kuldmärki omanikuks on ainult Joosep Pruun, kuna hõbemärki on anetatud teenekale noortejuhatajale ja seltsi liikmele.

Boräsi Eesti Skaudisõprade Seltsi uus juhatus. Istuvad vasakult pr. Anastasia Heomuttel, auesimees kapten Joosep Pruun, uus esimees Fritz Kõster, kassapidaja Johannes Mertina, Tagareas Lembit Põllu, sekretär Vello Rõmmel ja Pärnu lipkonna esindaja Harald Põdrus. (EPL-foto Kõster).

ERAKUTÜÜP HÕBEPEA

Tema nimi oli Jaan Sponberg ning ta oli arvatavasti nende "väikeste (madal-) sakslaste" soost, kes olid olnud "ametmehe" ja sulased "Korbe kuninga" mõisades ja hiljem taludes läbi mitme sajandi. Nüüd oli Jaan Sponberg naaberatalu "Kuninga-Jaagu" sulane. Rahvasuus nimetati teda või "Hõbepea", kuna ta juuksed olid üleni hõbehallid — olid seda alati olnud, milkaui kui "Hõbepea" oli olnud "Jaagu". Millal või kust oli Jaan siia sisenenud, seda ei mäletanud kohal enam keegi, kuna ta oli selles talus olnud juba väga pikka aega, muutunud talu lahutamatuks osaks nagu ait või saun taluünel või küün heinamaal. Oli ilm lüüv või vihmane, ikka võis "Hõbepea" näha temale omaste mõõdetut-kiirte liigutustega ühel või väljal sagimas. Ei olnud tema juures märgata veel mingit vananemist, kuigi tal pidi olema aastaid juba tublisti tütu: "Hõbepea" töö ja tegemine oli nagu seinakalle tiksumine — täpne, ühetooniline ja raugematu.

Kuid pühapäevad olid suureks erandiks "Hõbepea" igapäevases olemises. Siis tõi Jaan talu rehalt hoolikalt peidetud jalgratta, istus sellele ning sõitis kuuete kilomeetri kaugusele kihelkonnakirikusse. Sõjal kuulas ta hardunult jumalasiina, kirikulauludele kaasa laulmata, kuna ta ütles endal olevat "mitte seda õiget laulu häält". Kirikust tagasi, veetis "Hõbepea" pühapäeva õhtupooliku kambriinurgas omi asju puhastades, lappides ning kohendades nagu sõdur kasarmus.

Taoliselt oli juba möödunud pikki aastaid ning oleks möödunud sama pikk rida teisi, kui ei oleks juhtunud midagi ootamatut: puhkes suur sõda, mida hiljem hakati nimetama "Teiseks Maailmasõjaks".

Kõigepealt tulid venelased ja kommunistid. Viimased leidsid kohe, Jaan Sponberg olevat "tööline proletariaat", kes palehigis võraste juures oma leiba oli teeninud ning seega unes ühiskonnas igali õigustatud mingiks kõrgemaks ametiks. Esialgu, parema ootuses, nimetati "Hõbe-

pea" küla usaldusmehiks. Kuid siis juhtus midagi ootamatut: kõigi üllatusks keeldus Jaan tootist kohta vastu võtmast. Ei aidanud kommunistlike võimude meelitused ega ähvardusedki — "Hõbepea" keeldus ning jäi selle juurde. Üheskoos "Jaagu" talu-rahvaga jätkas Jaan omi igapäevaeli töid ja toimetusi. Sõjal, ühel kuumal suvepäeval selle talu "Mustarästa" — heinamaal loogu võttes, ilmus ta ette heina-kaarele vingerdades ning õelalt sissedes mürkma du rästik. Jaan võitis taskust luupegaga noa ning hakkas põõsast lasakesi uusi surmamiseks parajat malakat löökima. Talle hõigati, et ta kiirustaks, kuid Jaan tundis mürkussi kui ka enda võimeid paremini ning malaka valminud, surmas ühe hõbiga päädistatva rästiku.

Siis jõudis äkki ühel ööl eestlaste, jõukamate maelanike küüditamine Siberisse ka siia maanurka, kuna uus faas tolles suures sõjas oli lähenemas. Suur veoauto sõitis "Jaagu" üle, sest naaberperemees oli arvatud "kulakus" ning töörahva vaenlaseks. Tagakambri akna kaudu suutis peremees pögeneda lähedasse padumetsa. Kaks hambuni relvastatud punast haarasid Jaani oma vahele ning sundisid ta teejuhina minema metsa kaasa. Kolm meest läksid metsa aga ükski neist ei tulnud tagasi. Hiljem leiti mõlemad punased raharannalt surmakuulõuna. Jaanil malakas oli nad tapnud. Mil-lise kavala tembuks ta oli oma väikse võimu ajal metsast naasnuna.

Möödusid aastad, sõjaõnn oli pöördunud: saksa okupatsioonivõim olid purunenud ning punane laine ahvandas uuesti tagasi valguda. Paljud valimistunde ajutisele põgenemisele, mõned koguni lahkimisele kodumaalt. Neil päevil, suve lõpul, virvendas südasuvine kuumus Korbe rabade ja metsade kohal, taevakaru ei aga pidevalt suitsuvinene. Varsti kõmises idakaar kohumürinast, mis lähenes ning tugenev. Kül-lateed mööda looklevast põgenikveoorist hüüdi "Hõbepeale!", olevat viimane aeg pögeneda, kuna tal punastel ei olevat armu loota.

"Sellega on aega!" vastas Jaan hõlinalt. Pikkamööda ja rahulikult rullis ta vaiba sisse oma pühapäevailukonna, seadis valmis leivakotti ning toppis oma suure, kõvera piibu hoolega tubakat täis. "Hõbepea" heitis veel viimase pilgu "Jaagu" taluhoonele ja väljadele kus oli möödunud peaaegu kogu ta elu, peitus kähetõõ ning langenud palehigi... Siis hakkas "Hõbepea" pikkamööda piipu popsatades metsa poole astuma — vastu tundmatule tulevikule. Mehe teie otsu suurele laukarabale, kunagisele lahesele sadamataale. Ta samm oli ühesse suuremaist laukaist veidi kaunaks peetuma jäänud — igavikuni.

OREIT

KJ

REFLEKSID

● **ROOTSI TELEVISION** näitas klassikalist Garbo-filmi "Ninotshka", kus ta mängib kommunistlikult Venemaal läände saadetud veendunud parteifunktsionäri, kes esineb mehelikult ja püüab kramplikult näha kõike partei liini prillide läbi, mis lõpuks siiski ei õnnestu ja inimene, kes näeb oma ümbrust lah-tiste silmadega läbi. Muidugi armastuse kaasalbi. Film oli eelviimane, mis vändati Garboga ja omab sama aktuaalsust ka tänapäeval, sest kommunistid tabab läänes ikka ja jälle sama dilemma: kas jääda selle usu juurde, kuidas välismaailm partei arvates peab välja nägema kui kapitalistlike hüüande pesapaik, või registreerida lihtsalt tegelikkust, kuidas inimesed siiski teistmoodi ja vabamalt võivad elada kui raudkardina taga.

● **NINOTSHKA** tuli Eestisse saatusaastal 1939, sügisel, siis kui juba mehed olid esitatud ulimatuumid ja soimimisel oli Eesti iseseisvusele halba ennustav baaside leping. Kuigi Eesti oli vormiliselt veel iseseisev, tuli arvestada faktidega ja filmiinspektor-filmsensor oli sunnitud Metro-Goldwyn Mayeri filmi ära keelma "poliitiliselt ebasobiva sisu tõttu". Oli nimelt selge, et näitamine oleks toonud ulimatuumi-esitajatega raskeid poliitilisi sekeldusi. Nii jät eestlastel kodumaal "Ninotshka" nägema ja filmikoopia saadeti MGM korraldusel edas: Norrasse, kus sama film oli saavutanud higelenu ja vajati rohkem koopialdi. Eestil tuli aga varsti teha tegemist pesu-esthate "ninotshkadega", kes kunagi ei olnud lüünemaailma näinud ja kellele Eesti kuulus omamoodi valgustavaks elamuseks.

● **AMEERIKA AVALDAS** sõjaage-seid dokumente, millest nähtub, et president Roosevelt sõja lõpul pani ette inglastele ühiselt okupeerida üheks aastaks Prantsusmaa, kuna presidendile ei meeldinud "Messias-kompleksiga" kindral Charles de Gaulle, Prantsuse eksilvalitsuse juht. Tuleb meelles pida, et kugi de Gaulle teistses liitlaste pool, ei tunnustatud tema eksilvalitsust enne kui alles ünsa sõja lõppu. Ka siin oli nähtavasti põhjuseks tema tugev Prantsusmaa huvide esiletõstmine ja äge võitlus nende eest ka liitlaste vastu.

Asi lõppes siiski sellega, et Prantsusmaa pääses oma vabastajate okupatsioonist ja Charles de Gaulle sai lõpule viia oma missiooni, ilma et liitlaste oleksid veelkordsest haavunud prantslaste eneeutunnet ja võimalik saajandeks teinud võimaliku koostöö lääneriikidega.

Tagant järele valgustavad need dokumendid ka president de Gaulle'i poliitikat lääne suunas, mis oli umb-suladav just eriti ameeriklaste suu-nas, mis oli umb-suladav just eriti ameeriklaste suunas ja talistis inglaste liitumist Euroopa ühisturuga. De Gaulle ei unustanud.

Kui oletada, et okupatsiooniplaan oleks teostatud, siis oleks muidugi tekkinud sõjajäreltaste vahel diskusioon, kas okupantideks oluaks ainult anglosakslid või oleks "nurga peale" võetud ka venelased. Mis oleks tekitanud võimalik analoogilise situatsiooni Saksamaaga, s.o. ka seal oleks võinud tekkida poliitist sovjettisooni näol. Mis oleks siis saanud Euroopa?

■ **NÜÜD ARVAVAD** õpetatud sotsioloogi, et mõistatus naine on järjekordset saamas uut välimust. Tõsi küll, uue välimuse saab ta Pariisis igal kevadel, sügisel, suvel ja talvel moesalongide kreatsioonides ning eraldi veel iga mehe ja iga pea jaoks. Aga nüüd oleval odada kardinaalsel muudatusel naies endas. Etteperdid ei ole siin ühel meeleks, kas vahepeal kaastund poistamine annab asel romantiseerimisele ja tütarlastepetumisele või koguni nende vormide edasisele väljaarendamisele, mida nädalajaajkirjanduse kaantel ja "utvikningutes" häbenematult ja uhkelt näitavad kaasaaja tütarlapsed, nende hulgas eestlased. Nad kuidagi-giisvi on lähedased siiski putlanguemise Eevalle, kuigi nad on ilmin-gud ajastul, kus kõnnime kaelanu patu sees. Elame ju ajastul, kus puh-tus ja neitsilikkus ei ole vooruseks, vaid koguni hüübis, kus normaalse on see, kes käib saspäi, riietub lo-hakalt, värvib end nagu tänavatü-druk ja närib närimiskummit samal ajal kui plotski hooletult on suunur- ja kelle voorusetus on sama suur kui vanaemaade voorus. Kui nüüd midagi kardinaalselt naiega juhtub, siis vast eeskätt korsetide ja kripoliinide tagasitulekul. Roman-tika oleks ju midagi ennekuulmatut. Sotsioloogid ei loeks seda arvuks.

Thomas Macaulay ütles, et niivõrd kui teiviltsiloon läheb edasi, läheb poeesia tagasi. Poeesia, mis teatavas-ki alati on olnud midagi õrna ja naiselikku. Mis poeesia see enam on, kui ta tuleb suitukoni hambus ja lehtab kaugele whisky järele? Quo vadis, teiviltsiloon?

■ **KODUMAAL JUTUSTATI** ühest meie populaarsest ja kaunist näitle-jatarist, et tema suvitamise ajal maal tulnud ta juurde maatüdruk ja kü-sinud, kuidas võiks ka tema saavu-tada samasugust edu elus ja meeste juures.

"Tõmba kõigepealt oma sukad kor-ralikult üles", oli näitlejatar annud nõu.

"Aga kui ma ei tõmba?" uudishi-musenud tüdruk.

"Sis ei juhtu sinuga midagi. Ja see ongi sinu õnnetus!"

Kui aga nüüd naissoo areng läheb sootuks uutele radadele, kus reeglils on lohakas, siis tekib küsimus, mis naiega edasi juhtub. Oleks traagii-le inimsoole, kui ei juhtuks mitte midagi...

■ **KAHUJS EI OLE** sotsioloogid veel teatanud, mis saab tuleviku mehest. Rousseau on küll ütlemeelikut naiste kohta ütelnud, et nad enam nad meestele tahavad sarnaneda, sed-vähem nad valitsevad meie üle ja meie võime nii saada lõpuks ome-ti tšelisteks härradeks. Tegelik elu aga näitab, et looduse ei tohi jääda lünka ega tühja kohta. Keegi peab majapidamise eest hoolitsema,

keetma, lapsi hoidma, nõusid pees-ma. Järelikult peaks loogiliselt mees arenema vastassuunas.

Tegelikult ollakse juba ammu sel-lisel teel. Paku sigaretti härrale, siis saad tihti vastuse: "Täna, ma ei suitseta. Aga minu abikaasa..." Istu-d pidulauas, kus mees salamahti valab oma klaasi Ramlõsast, kuna tema õrnen pool võtab vohkats. Sest selline on elu sendus sellest ajast, mil osteti auto. Ja siis olen kohanud kangeid naisi, kes lõhuvad tööd te-ha, et haridust anda oma mehele. "Ega ta suurem asi mees pole, aga vaat, olen temasse nipalju investee-rinud, et lahju oleks ära anda," tun-nistas üks daam avameelselt. "Olen nagu talunik, kes sõitis maast on teinud viljakandva põllu."

Nii siis mehed, võtkem põlled et-te ja muutugem koduseks. Sest uus, prantsuslikult mehelik naine tõenäo-liselt hindab naiselikkust oma kodus.

Jah, armas Rousseau, millal saame töölisteks härradeks?

■ **SOTSIOLOOGIDE** tähelepane-kul kinnitavad ajaleheteaded. Kui Prantsusmaal enne sõda lahutuspro-teesid enamik juhtudel süüdlaseks jäid mehed, siis pärast sõda on naised saavutanud revanshi. Ja siis teatakse Saksamaal Frankfurtis, et kohus on seal karistanud kümnet külapoissi, kes tungisid kallale pesu-ehitase neegripriintesside Dala Man-gale, kes on abielus prantslasega ja seega arengus prantsuslik. Dala Man-ga oli just võtnud oma klassi whis-kyt, kui sakslaste rassivaen siitis. Priintess oli aga kõik kümme meest kõrtsist välja juu-jitsutanud ja kae-vanud kohtusse pealekauba. Suur koljalik mehemeerikas nuttis kohtu-laua ees: "Aga lõi meid ju!" Mis ei takistanud kohtunikku talle kaht kuud andmast.

Edasi loeme Portugali uuest nais-härjavõitlejast Tamara Louvest, kes on 26-aastane ja tapab härgi areni-del n.ü. jooksva lindil. Kelle ees mehed on nagu tallesed ja härjad nagu härjad.

On ju kuulda ka meil, et kõige vahvamad ja tigemad poliitilised võitlejad mõnikord on oma naies ees nagu vabad tallesed. Kuid selliseid sangarnaisi, nagu ilakirjeldat-dud, meil pole kuulda olnud. Ja kui-gi Tiivoli naismadlustel oli heistsud eesti lipp, siis gladiatorside hulgas omi eestitari ei olnud. Näib seepärast, et meie länelises arengus on veel lünki, mida tuleks täita. Võib-olla eksistentsialistide-sürraalistide abiga, sest küll kauges minevikus on inimlikus arengus vahelisi ahvist inimesele kaduma läinud, siis täna-päeval on kindel, et sürraalist on va-hehili inimesest teel tagasi (edasi?) eesivanemate juurde. Sest elus käib kõik ringiratast...

TOIK

vaade Eesti spordimuuseumi tööruumile. Esemete keskel muuseumi direktor Olaf Langsepp.

E. Spordimuuseum loodi Tartus 1967

Eesti Spordimuuseum asub Tartus Pauluse kiriku tiibhoone alumiisel korral. Üldse on Pauluse kirik (Ria tänavas) nüüd mitme asutuse kasutada. Selleks lahutati kiriku altarpoolne osa vahesina ja anti Eesti Etnograafiamuuseumile laoruumiks. Samuti asub seal Tartu ülikooli raamatukogu ladu. Ainult väikesem (tänavapoolne) osa kirikust on veel Tartu Pauluse koguduse kasutada.

Eesti Spordimuuseum (ametlikult — n.n. Eesti NSV Spordimuuseum) loodi suvel 1967. Sellest ajast pärineb see "ministrite nõukogu" määrus, mis võimaldas muuseumi asutamise. Muuseum ise olevat esimene spordimuuseum Baltikumis ja viies spordimuuseum Nõukogude Liidus. Teised spordimuuseumid asuvad Moskvas, Kiievis ja Gruusias NSV-s (Tbilisis ja Kutaisis).

Eesti Spordimuuseumi direktoriks on Olaf Langsepp, kes on lõpetanud Tartu ülikooli kehakultuuriteaduskonna ning kes on spordiraamatute "Georg Lurich" ja "Georg Hackenschmidt" (mõlemad eesti ja vene keeles) autor. Pevarahandajaks on Aime Pärnaskivi (jooksja H. Pärnaskivi naine), kellelt tema ülikooliõpilane ilmus ümritus "Eesti spordiaja- kirjanduse areng kuni 1940. aastani". Vanemaks teaduslikuks töötajaks on Kalju Vängri.

Muuseumis olevate esemete kohta üteldakse, et varad on nii arvukaks paisunud, et ei taha kuidagi kasutada oleval pinnal ära mahtuda. Seda olemasolevat pinda on ka ainult 160 ruutmeetrit. Kuid õnneks kasvu- ruumi siiski on, sest ka kaks peaaegu kohal olevat korrust on lubatud anda muuseumile. Nähtavasti peab siis Pauluse koguduse kantselile, mis asub praegu vee kiriku tiibhoone teisel korral, sealt lahkuma.

Muuseumis olevate varade kohta näidatakse, et 1. oktoobril 1970 oli spordimuuseumis 1322 eset, fotod paari tuhande ringis ja kirjandust mitu kappitäit. Nende esemete hulka kuuluvad ka Johannes Michelson-Meelsmaa puutetega võidusõidu jalgratas, Georg Hackenschmidt'i bantel ja ööspommidega tõsteking.

Ka on muuseumis esimene eest-

J. TALTS PARIISI

Rahvusvahelisel tõstevõistlusel Pariisis, mis on korraldatud end. tõsteliidu presidendi Jean Dancé'i mälestuseks, esineb esimeses raskekatalas ka eesti suurõstja Jaan Talt, kelle kehakaal praegu on 110 kilo- ja kes võistleb raskekatalas.

lastele langenud olümpiamedal, mille 1912. aastal tõi Stockholmist Martin Klein. Lisaks asuvad muuseumis Aleksander Antsoni Pariisi olümpiamehingude osavõitu medal, Elmar Käina diplomid, Paul Keresse auhindad, suusataja Erna ja Herbert Abeli medallid jne. Tekstile- esemist omavad erilise väärtuse olümpiameingude ühe võidumehe O. Kiipa maadlusüksid.

Võimelnisõpetajalt Aleksander Kamehelt si muuseumi autogrammi- de albumi, millesse on end jäädvustanud kõik 1936. aasta Berliini olümpiameingude eelst laagrist osavõt- nud sportlased. Samuti kuuluvad harulduste hulka Westholmi gümnaasiumi spordiringi album-krooni- ka.

Et varem olid ka sport ja tsirkus tihedas seoses, siis selle näitena esinevad spordimuuseumis Nikolai Maatejevi tõstepommi, tooga, litritest sä- ravad trikood, kiiver, mõõk ja klap.

Põhimäärusele vastavalt on Eesti Spordimuuseumi ülesandeks eesti kehakultuuri ja spordi arengut kajastava materjali kogumine ja säilitamine. Trükitööd eriti olulist hulg- as esinevad "Eesti Spordileht", mille aastakäigud 1929 — 1932 puuduvad täielikult ja ülejäänust leidub vähe- mald või suuremaid vaheljäijamisi. Ka "Eesti kehakultuuri aastaraamat" läheb vaja, samuti ennesõja- aeg- seid võistluste kavasid, müürlahti, teatmikke ja raamatuid.

Süsteemi hoolimatusel rahvuslike asutuste vastu kõneleb see fakt, et kuigi muuseum töötab juba üle kolme aasta, puudus tal seni oma tele- fon. Alles septembris 1970 hakati selleks kaalib panema Riia tänaval asuvasse kraavi ning "mõne aja p- rast ehk paigaldatakse ka aparat." Seni oldi Pauluse kogudusega ühe numbril all — kanti aparati muuse- umist kiriku kantselisse ja sealt hommikul jälle tagasi (ja see on al- les mõni nädal nii, varem sai muuse- um selle telefoni alles kella 13-st). Olukord, mis ei vaja kommentaare. Kui muuseumis oma telefoni saami- sest suurt rõõmu tunti, siis selle se- lusetuse lisatakse: "Kuid m. is seal imestada — asutusele on see suur- sündmus."

Vastla- ja tuhkapäev Eesti rahvakalendris

Vastlapäev (koos tuhkapäevaga) kuulub n.n. liikuvate pühade tsükklisse. Kuupäeva nihkumine võib tavalis- umhes kuu aja piires (8/2 — 7/3, tänavu — 23/2). Kindel on vaid nädalapäev ja kuu faas. Selle lahta on kehtiv traditsiooniline ütlennine: vastlapäev nõuab noorlood ja teispäevast päeva. Nimetus vastlapäev ei ole eriti vana ja pärineb võõrastest ütlennist (saksa sõnad — fasten, paastuma, või rootsi sõnad — fastlag). Vanema nimetusena esineb liinapäev.

Eestlaste vastlakommetes on kõige iseloomulikum liinlaskmine, millega taotleti head liina- ja kanepikasvu teadmises, et mida pikem liug, seda pikem liina. Liugu laskmas käisid nii noored kui vanad. Tingimata aga pidi liumäel (või vastlasõidul) olema pereema. Parema liinakasvu lootuses pani perenaine ka linaseemnekotike- se istme alla või peitis liinakursti pöue. Liugu lasti mitmel viisil. Kõige sagedamini viidi regi, millel võeti aias eest, mäe otsa. Pere asus seal reele ja sõit läks mäest alla. Kuid vastlasõitu tehti ka hobusega, pere reel. Ikka, mida pikem sõit, se- da pikem liina. Kõikjal saatsid liu- laskmist või vastlasõitu lõbusad hüü- ded: Nääks: linaliugu, pikka kiud- du! Kuid kasutati ka liinlaule.

Liunäele tehti muiste ka tuli, kust siis keldudega (või reega) läbi sõi- deti. Tuli pidi liinakasvu halbade mõ- jude eest kaitsma. Ka juuste kam- mine kindlustas hea liinakasvu. Samal põhimõttel lõigati ja piirati (korrastati) ka hobuse saba ja lak- ka. Noored hobused aga rakendati esimest korda vastlapäeval, et nad saaksid ruttu sõidu selgeks.

Teiseks oluliseks vastlapäeva tra- jalad keedeti kas ubade või hernes- diisooniks oli seajala söömine. Sea- tega, harva kapsaga. Seajalg võeti isegi liunäele kaasa. Peale seajalga- de keedeti ka teisi lihatoite: seapead ja loomarinda. Vastlapäeva hommi- kus keedeti tangupuder, harva ja- hupuder. Lõunaks ja õhtuks olid seajalad.

Seajala kondid korjati hoolega kokku ning viidi sealatua. Sellega taotleti sigade kasvule õnnistust, kuid ka seda, et sead suvel hästi ja koos karjas püsisid. Ka tunti laialt nän- gasnaja vurril, mida tehti seajala kondist. Lisaks küpsetati vastlapäev- alati leiba, samuti mitmesugu- seid kukleid ja kakuleid. Kohati kas- teti leib seajala keemise leemesse. See oli siis n.n. rasvalaib.

Et vastlapäeva peeti ka naiste pü- haks, siis oli enamik naiste käsi- töid sel päeval keelatud, eriti ketra- mine, sest kardeti, et ketramine kah- justab liinakasvu või mõjub halvasti sigadele. Kuid ketramise vastu oli nõõri ja paetie palmitamine soovi- tav töö, sest see töid pidi soodusta- ma liinakasvu. Seega olid ka kõik töökeelud-käidud suunatud hea liina- kasvu saavutamisele.

Tubast tööd takistas vastlapäeva- ka tulestöötmise keeld. Tulestööti- mistest kardeti, et härjad hakkavad künni ajal lõõstutama ja hobused väisavad.

Vastlapäeval pidi külvimees ühek- sa ja kündja seitsekorda sööma, sest nii saadi suur jõud töötamiseks. Ka lõigati loomadel sabasid ja tõsteti sõnnikut, siis pidi loomad olema lii- havad ja põllul jõudu. Odrakülvaja- le anti vastlapäeva õhtul sesasaba. Siis pidi kasvama pik-od odraped. Vo- kid peideti vastlapäeval nurka ning neile visati kas liina või tekk nii üle, et nad jäid nähtamatuks. Kui vakk oli nähtav, siis said liinad mädad (nad ei kõlvanud ketramiseks).

Vastlakondid ennustasid ka tule- vikku. Nimelt võeti pärast söömist ühesugused seajalaluud ja seati põ- randale ritta. Igale luule anti ise tüdruku nimi. Siis kutsuti koer tar- re. Kelle nimelise kondi koer kõige enne võitis, see tüdruk pidi kõige enne mehele saama. Ka lõikasid tü- drukud vastlapäeval juukseid, sest siis pidi need hästi kasvama. Kui vastlapäev oli külm, siis tuli külm kevad, kui soe, siis soe kevad. Vast- la lutek ja lumesadu ennustas head vilja- ja liinakasvu.

Lõbusale vastlapäevale järgnes ko- he tõsine tuha- ehk tuhkapäev, mil- le traditsioonid lähtuvad ühelt poolt tuhasta kui puhastusvahendist (tuha- st valmistati lehelist) ja maagilisest kaitseseinõust (tuha viskamine jäl- gedesse jne.). Ka arvustati tuha po- siitiivset mõju talmekasvule väetäisi- nena ja kahjurit hävitajana. Kirik- likus traditsioonis aga sümboliseeris tuhk (tuha raputamine pähe või riie- tele) patukahetust.

Maal külvati tuhkapäeval tuha- põllule ja aeda või hoiti sel päeval kogutud tuhk külvamiseks ja istutami- se ajani. See pidi hävitama n.n. tuha- kamardikad. Ka tehti tuhkapäeval sõelutud tuha- lehelist, mida kasu- tati pesupesemisel ja seebikeetmi- sel. Pesupesemine oli tuhkapäeval üldse soovitatav — pesu pidi siis ala- ti valge saama.

Keeldu haarasid ennekõike juuste- kammine. Kes seda tegi, selle pea pidi hakkama kõõmama, juukset- tuhkama j. halliks muutuma jne. Ka kuulus tuhkapäeval villaga tegelemi- kesse panek, sest kui see siindis, pi- did sarved hakkama keetendama ja muutuma pehmeks. Kui hobune rak- kesse pandi, pidi ta kael hakkama rangide alt kõõmama või minema kärna. Lisaks kuulus ka lammaste pügarimine keelu alla, et vill ei hä- vikse, ei liheks halliks või ei lambal ei hakkaks nahk kõõmama. Üldse kuulus tohkapäeval villaga tegelemi- ne (ketramine, kudumine) keelu al- la.

Kes tuhkapäeva hommikul kauaks

magama jäi, oli tuhakott. Laskust sümboliseeris ka tuhapois või tüd- ruk. Tuhapois oli pois, tuhatüdruk tüdruku riides kaju (nukk), mille pea oli enamasti tuhaga täidetud. Nägu kas joonistati söega riidele või lõigati välja mõnest pehmest a- nest (näiteks kaalikast). Tuhkpois tooi- di tallu ikka salaja, paigutati kas ukse juurde või akna alla, kuid vah- lel visati ka üle läve tuppa. Kui see leiti, viidi ta mujale. Kuhu ta jäi kuni järgmise hommikuni, sinna jäi ka laiskus. Tuhkatüdruk viidi sinna peresse, kus olid poisid, pru- diks.

Tuhkapäeval kuulus keelu alla ka naiste külastäik. Sellest kardeti loo- mende nõudmist, jalgade haigust või siis puunõude kuivamist suvel. Kait- seks kõige halva vastu oli tuha vis- kamine võlja järgedesse või riie- tele (seba alla).

Tuhkapäeva tõudest on kõige ise- loomulikum leiva ja mitmesuguse kakkude valmistamine. Üldse pidi tuhkapäeval ahjale ikka labidat näi- tama. See tähendab — pidi midagi küpsetama, siis ei läinud suvel leib hallitama. Kõige üldisem oli tuha- päeval odrakarask ja odrajahust kuklid, mis paikkonniti mitmesugu- sed nimetusi kandisid. Näiteks nime- tati tavaliselt pannkooke tuhakooki- deks. Ka keedeti kas odrajahust või -tangudest tuhaputru.

Kes tuhkapäeval kõige kauem üle- val oli, see jäi tuhkakussiks. Tuhka- tuss pidi tuba pühkima ja selle juu- res ise laulma: "Tuss, tuss, tuss, toast välja, uus tööjoud tuppa jälle!" Ka võeti õhtul riie kätte ja peksti sel- lega tuss-täss toast välja. Ütelid: kes tuhkapäeval tussis, see tussib-tässib sui läbi. Tussim-tässim tähendas: aeglane olema, suvel igala tööle ja talitusele hiljaks jääma. Kui tuha- päeval sõidi piima, siis oli suvel kõik haige. Aias lõigati tuhkapäeval marja- ja viljapuu oksid, põletati need tuhaks ja külitati seda tuha vil- japuudega, et usse ja putukaid ei tekiks. Sigadele viskas karjapoiss jälle tuhkapäeva hommikul tuha- vastu silmi, et nad suvel hästi pai- gal püsiks. Kui tuhkapäeval püüti tu- ba, siis tekkisid kirbud. Tuhkpäeva tuisik aga ennustas, et suvel oli pal- ju parme ja kärbeid.

L t e

● Seattle eesti seltsi esimeheks va- liti Aavo Kalviste. Abiesimeheks on Eino Moks ja juhatuse teisteks liikmeteks Martin Mägi, Ain Mül- ter ja Uve Kapsi.

Vabaduspäeval tervitavad

Hambaarst
JÜRI PEREM
Pilegårdén 96
Göteborg (Askim)
Tel. 031/28 37 46

Hambaarst
Milvi Pigert
Bangatan 8
Södertälje
Tel. 0755/150 00

Hambaarst
Thomas Algvere
Johan Enbergs Väg 20-22
Västra Skogens Centrum
Solna
Tel. 82 32 84

Hambaarst
OLAVI LEPP
Floravägen 4
Nynäshamn
Tel. 0752/126 20

Hambaarst
Malle Salum
Engelbrektsplan 2
Stockholm
Tel. 21 77 77, 20 71 07

Hambaarst
Olev Salum
Engelbrektsplan 2
Stockholm
Tel. 21 77 77, 20 71 07

Teaduslik asutus eesti keele, kirjanduse ning kultuuri viljelemiseks

1959-ndast aastast peale tegutseb Stockholmis ülikooli Soome instituudi juures eriorganisatsioonina Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut, mille asutajate hulka kuulusid keeleteadlased Johannes Avik, Henno Jänes ja Paul Saagpakk. Nendest Henno Jänes kujunes instituudi esimeheks organisatsioon ja väljakujundajaks, olles samal ajal Stockholmis ülikooli eesti keele lektoriks. Instituut, mis on muutunud teaduslikuks uurimis- ja tegevuskeskuseks, valib omale tegev- ja korrespondentide ning eesti keele- ja kirjanduse teadlaste, kirjanike ja kultuuritegelaste hulgas. Eni küsimine Instituudi praegusest juhatajast Paul Laanest, kes ametisse astus pärast Henno Jänes surma, kui palju on Instituudi liikmeid?

— Neid on praegu 50 ja need asuvad mitte ainult Rootsis, vaid üle maailma laiali, omades korrespondentide ja liikme staatust.

— Missugune on instituudi side ülikooliga?

— Instituut on iseseisev uurimis- ja tegevuskeskus, millel on aga otsene side Stockholmis ülikooliga ja mis on aidanud kaasa Soome Instituudi eesti osakonna õppe- ja tegevusloole, m.h. õppe- ja tegevusloole. Instituudi eesti osakonna juhatajaks on Helmi Eller, kes on teinud palju tööd eesti keele lektori ülesandeks. Stockholmis ülikoolis ei ole soomeugri instituute, nagu need esinevad Lundis ja Uppsalas. Nii on eesti keel õppe- ja tegevuskeskuses vaid soome

keele õppijatele obligatoorne aine. Selle piiiratud ala tõttu ongi vajalik asutus, millele tegeletakse eesti keele ja kirjanduse probleemidega laiemalt.

— Millised on olnud instituudi tegevusalad?

— Oleme peale eesti keele õpetusele kaasaaitamise ülikoolis korraldanud omapoolseid kursusi eesti keele ja eestlastele ainetes üliõpilastele, noortele juhtidele ja pedagoogidele. Instituut on oma publikatsioonide sarja milles on ilmunud kirjanduslikke ülevaateid, eesti keele õpperaamatuid ülikoolis kasutamiseks, samuti on ilmunud maailmakirjanduse ülevaade kaheksa autori kaastegutsel.

— Ja mis on käigus ning, ettevalmistamised?

— Tulime just tagasi talvülikoolist Vemdaleksaleis, Härjedaleni mägedes, kus kursuse korraldajale, Helmi Ellerile, on olnud õnnestunud üritusteks. Noorte huvi oli suur ning osavõtjaid oli 45. Ka ilmadega läks hästi, need olid päikeselised ja parajalt temperatuuril, nii et eesti kultuuri kõrval võis ka kehakultuur, s.o. suusatamine, õitseda. Meie tegevuses on kõigepealt tulemas instituudi esimene aastaraamat, mis sisaldab kirjutusi väga paljudest eesti teadlastest ja kirjanikest. See on kogumik esseeid ja artikleid. Edasi on kavas välja anda Rootsi-Eesti ja Eesti-Rootsi sõnaraamat. Kadunud Henno Jänes püüdnud on avaldamisel teha uueim isikualaülevaateid lühikeste keele. Toimetamisel on juba mõnda aega ka eesti terminoloogiline sõnaraamat. Instituutis töötatakse praegu läbi ka läänne ümru eesti ajakirjanduse kultuurilise tegevuse osas, samuti toimub keele- ja kirjandusteadusliku bibliograafia koostamine, essee- ja kirjanduse koostamine jne.

— Milliste majanduslike vahenditega toimub Instituut?

— Meie töö on leidnud rootsi poolel täielikku tunnustust ja ka majanduslikku ning ideelist toetust. Nii on keskasutuse 8 teenistajat praegu riigi palgalised.

— Instituudi juhatusse koosseis?

— Instituut on uus juhatus valiti hiljuti. Selle esimeheks on endiselt dotsent Johannes Avik, abiesimeheks dotsent Valtter Taal, teaduslikuks sekretäriks ja Instituudi juhatajaks olen mina, edasi kuuluvad juhatusse

Fil la Paul Laan, Instituudi juhataja.

professor Edgar Blumfeldt, dotsent Theodor Kinnappas, filosoofia doktor Johan Ungerson, diplominsener Tõnu Jänes ja kirjandusteadlane Helmi Eller.

— Instituudi juurde kuulub ka Henno Jänesi meelestusfond. Millised on selle ülesanded?

— Meilestusfond on öieti iseseisev ja selle ülesandeks on eestlasele teadusliku uurimise toetamine ja stipendiumide andmine eesti kirjanikele. Tänuvanti välja stipendium esmakordselt ja nagu ajakirjandus juba on märkinud, läks see meie luule suurkujule Marie Underile.

— Kuhu poole kavatsete oma pingutusi suunata?

— Meie väljakujunenud tegevus on suunatud nii palju kui see osutub võimalikuks, eesti kultuuri, eriti aga keele ja kirjanduse uurimisele ning viljelemisele. Seoses ülikooli soome instituudi kolimisega ülikooli uutesse ruumidesse Frencasit on meil tekkinud otsene ruumideprobleem, kuna sealsete ruumid ei suuda vastu võtta instituudi väljakujunenud personali. Oleme siin pöördunud abi saamiseks Eesti Maja poole, et ruumidekiirus ei mõjuks halvavalt instituudi tööle.

Intervjueris: JUHAN KOKLA

Leinateateid

Tartus ja selle ümbruses on rajoonilehe "Edasi" surmakuulutusel märgitud järgmised nimed:

Kambja kalmistule maeti kaubaege Tartu Ehitusmaterjalide Tehase töölise Jüri Laanesaari, Tartu tööstuskompleksi kaadriosakond ja töölise mälestasid Anton Kalikormi, sööklä "Narva" kollektiiv leinas 10. apr. 1971. sündinud Alide Elmikut, Ülenurme õppe- ja katseamajandi personaal leinas Elfriede Vallast, Tartu linna Kommunaletevõtete Kombinatsiooni vöörastemaja "Tartu" töötajad mälestasid Jaan Hilti, Ülikooli keemiahoone kollektiiv mälestas Lotti Ristman ja Lõuna Kõrgpinge võrkude sidetalits Robert Raudseppa.

Ropka-Tamme kalmistule maetud Herbert Raudseppa mälestati viie erikuulutusega, millest nähtub, et 18. juulil 1914. sündinud Herbert Raudsepp töötas juhtival kohal Tehtestilvabrikus "Areng". Bakti Lindude Haiguste Laboratooriumi teenistajad avaldasid Marjuka Lannemae kaastunnet ta isa Karl Prakli surma puhul ja Eesti Põllumajanduse Akadeemia kirjasutusgrupp leinas 3. apr. 1926. sündinud Laine Saagi. Edasi mälestati samas ajalehes omakette kaastunde avaldamise teel Salmekariku, Magda-Helene Veberit, Oskar Kärriku, Meinhard Kõivu, Johannes Oileku, Liis Rebast ja Alide Lõhmust. Viimase sünniaajana märgiti 18. aug. 1891 — sündinud Kuusikuna.

Eesti Komiteele L. Rootsi osakond

LUND (EPL) 12. veebruaril toimus Eesti Komitee Lõuna-Rootsi osakonna astamiskokkolektsioon, kus viibis ka Stockholmist kohale sõitnud EK abiesimees Heinrich Mark. Eeltoodud algasid juba möödunud suvel, mil valiti ajutine juhatus koosseisus pr. Julius Mägist, fil. dr. Valev Uibopuu ja phil. mag. Bernard Kangro.

Ajutise juhatuses esimese pr. J. Mägist koosolekut avades tervitas kõiki kohaleilmunud, eriti arvukalt koosolekut esindatud eesti üliõpilasi. Prof. Mägist rõhutas Eesti Komitee Lõuna-Rootsi osakonna astumise vajadust eestlaste aktiveerijana, koondajana ja koostöö süvendajana. Osakonna kaudu on võimalik rekena, dada tasulist personali eesti kultuuri ühiskondliku ja seltsekkondliku tegevuse teenistusse Lõuna-Rootsis.

Pärast rohkeid sõnavõtte ja küsi-

muse mitmekülgset kaalumist otsustas koosolek astuda Eesti Komitee Lõuna-Rootsi osakonna astukohale Lundis ja võitis vastu osakonna kodukorra. Osakonna juhatuses valiti pr. Julius Mägist, kirjanikud Bernard Kangro ja Valev Uibopuu. Lundis Eesti üliõpilaskonna abiesimees Enn Meri ja üliõpilane Eeva-Merike Kangro, juhatusliikme Eeva-Merike valiti agr. dr. Juhan Reitalu ja toimetaja Andres Küng. Revisjonikomisjoni liikmeteks valiti prou Helga Kerstall ja Eha Pöhl ning hr. Hans Raudsepp.

Üksikasjalikuma tegevuskava väljatöötamine tehti ülesandeks juhatusel. Peeti vajalikuks esimeses järjekorras kõiku panna eesti keele ja kirjanduse õpinge, arvestades eriti asjaolu, et Lundis on rohkesti soovivaid lektoreid ja samuti on Lundis rohkem eesti üliõpilasi, kes tunnevad huvi eesti kultuuri, keele ja kirjanduse vastu.

Pärast E. Komitee Lõuna-Rootsi osakonna astumist toimus Lundis Eesti üliõpilaskonna korraldusel kõnekoosolek ja koosviibimine, kus Eesti Komitee abiesimees Heinrich Mark rääkis Eesti okupeerimisest Nõukogude Liidu poolt, Eesti praegusest poliitilisest staatusest ja mitmekordsest kodakondsusest. Kõnekoosolekule oli kogunenud erakorraliselt arvukalt osavõtjaid ja elavad läbiarvakesed seoses ettekeandega keestid hilja ööni. Tähelepanuväärne oli eesti üliõpilaste vägeval huvi Eesti saatuse ja poliitilise arengu suhtes. Rohkalt korduvalt, et sedalaadi küsimusi peaks käsitletama sagadami.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek

Pensionäride ühingu liikmete kokkutulek toimus seekord kolmapäeval, 3. märtsil kl. 13 Eesti Majas, kuni 1. märtsil on E. Maja ruumid kinni. Kõneleb Veera Poska-Grünthal teemal "Mõnda USA ja Kanada eestlaste elust". Ka külastati on teatrinud. Osavõttust teatada telefonil 38 68 60, 82 69 70 ja 26 58 22.

STOCKHOLM

Koguduseõhtu Hägerstenis

Hägersteni koguduse korraldab eestlastele liikmetele pühapäeval, 28. veebruaril koguduse õhtu algusega kell 17 koguduse kirikus (Uppenbarelsekyrka) ruumes, Bäckvägen 34, peatja Endel Köpp refererib teemal "Eestlane ja kümme käsku" ning komminister Artur Kodar "Kirjatäht ja Vaim". Egiptuslast ja Israelist jutustab ja näitab värvipilt Ene Paal. Esinevad laulusolistid Kohvilaud.

STOCKHOLM

Eesti Komitee tööajad

Eesti Komitee büroo on avatud talvkuulud, s.o. kuni 1. maini, esmaspäeval, teisipäeval, neljapäeval ja reedel kl. 9.00 — 16.00 ning kesk-nädal kl. 9.00 — 17.00. Telefonid 11 59 78 ja 21 54 80. Address: Drottninggatan 85-1, 111 60 Stockholm.

Notar A. Tamme kättemärgitud on esmaspäeval ja teisipäeval kl. 10.00 — 14.00 kokkuleppel ka muul ajal. Telefon 11 59 78 või kodus 97 107. Notar Tamme on tarbekorrald nõus ka väljaspool.

Noortestruktuur Richard Norvelli kättemärgitud on Eesti Komitees Noortekogu ruumides reedel kl. 12.00 — 18.00 ja laupäeval kl. 9.00 — 16.00. Telefon 10 68 07. Esmaspäeval kl. 13.00 alates vastab E. Norvelli Uppsala telefonil 018/25 52 32.

Noortestruktuur Anu Blumdi kättemärgitud on Noortekogu ruumides esmaspäeval kl. 12.00 — 16.00 ja laupäeval kl. 9.00 — 13.00.

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teatid viibis Amerikas sugulase juures Armlinda Nurm ja isa juures Aino Kahru. Kanadas oli venna juures Voldemar Pärnoja.

Austraalias külastas oma öde Jüri Puusepp, Inglismaal elavat sugulas Linda Kallak, Shveitsis elavaid sugulasi Dagmara Maria Arengu, Poolas elavaid sugulasi Ivan Karas, Lääne-Saksamaal elavat Enn Ervin Altov ja Ida-Saksamaal elavat abikaasat Hilja Männiste. Soomes elavaid sugulasi külastasid Silva Karlstedt ja Liivi Kiviloo.

Inga Freidbergile ja Küllike Hennele tulnud Ida-Saksamaalt külla tulla. Poolast sõitis Zofia Pastusjakile külla sugulane ja Leontine Pihelgale väimees.

Kunstiala stipendiume

Riigi kultuuristipendiumide jagamisel määrati 7500 kroonise stipendium näitlejale Malle Jõeveerile, mis on mõeldud etüüdi grupistipendiumina TUR-teatril, kus ta on aktiivsel juhul.

Suure tööstipendiumi 15 000 krooni ulatuses sai Margaretale Hallek, Maalikunstnik Enno Hallek tekstiilkunst abikaasa.

Vabariigi aastapäeval, kolmapäeval 24. veebruaril kell 18.00 Stockholmis Vanalinnas, Välis-Eesti ruumes rahvusvahelise esindusnäitus

VÄLIS-EESTI GRAAFIKA AVAMINE

Esinevad kunstnikud: Endel Kõks (Rootsi), Karin Luts (Pootsi), Anne-Reet Karis (Saksamaa), Eric Pohap (Kanada), Herman Halvik (Rootsi), Ruth Vahuri (Eesti), Lemm (Rootsi).

Graafikanäitus avab saadik H. Lareci.

Näitus on avatud äripäevadel kell 10-17, laupäeval kell 10-13 kuni 15. märtsini.

VÄLIS-EESTI

Lilla Nygatan 8
Tel. 08/11 50 31 — 11 08 08

Kuldpuhm

Stockholmis tähistasid 19. veebruaril oma kuldpuhma Priidik ja Alice Taimre. Kuldpuhmale lisanduvad perekonnas nel aastal veel kaks jumbelit — pr. Taimre saab juunis 70 ja hr. Taimre augustis 80.

Tass hädas juutidega

MOSKVA — N. Liidu teadeteagentuur Tass teatab, et sionistlikus "huilgaanid" teevad igasugusi takistusi nõukogude tansu- ja laulu- ja muusika nendele esinemistele ühendriikides.

Agentuuri andmetel häirisid sionistlik Omski tantsutruppi ja Siberi laulukoori esinemisi New Yorgis, karjused N. Liidu vastaseid hüüdlauseid ja levitades lende. Ühtlasi anti valealaru, et kontserisali on toodud pomm, mille tagajärjel osa publikust hirmunult kontserdilt lahkus.

Leinateateid

New Yorgis suri 15. veebr. Karl Gustav Mikkelsoar.

Glen Coves, USA-s suri 13. veebr. Mary Coody, sünd. 17. nov. 1891 Pärnus.

Baltimores, USA-s suri 14. veebr. Hermine Piitt, sünd. 22. juunil 1899 Pärnus.

Torontos suri 9. veebr. Peeter Tuul, sünd. 25. det. 1888 Viljandimaal.

Norwalkis, USA-s suri 22. jaan. Mart Kaup, sünd. 6. märtsil 1893 Saaremaal.

Vancouveris suri 10. veebr. Julius Uus, sünd. 23. det. 1906 Vilsandis.

Armast sõpra

Dipl. insener

Maksimilian

Uriko't

† 27.1.1971 New Yorgis

mälestab kurbuses

MARTIN KÖSTNER
abikaasaga

Oma liget
Dr. phil.

Otto A.

Webermann'i

† 14.2.1971 Göttingenis

mälestab vaikselt leinas

EESTI TEADUSLIK SELTS
ROOTSIS

Vaikselt uinus kodumaal igavesele unele meie armas Ema, vana- ja vanavanaema

Elisabeth

Karilaht

n-na Welkman

* 22.7.1889 Kasispeal
† 12.2.1971 Suurpeal

Mälestavad vaikselt leinas

HILDA JOOSEP
LILJA JAAKOP
ELLEN HALMAR
SALME HERTA LORANA
HELLE GUNNAR
HELMER LEO
EVE ARNE
RAIDO GALINA
IMBI ÜLO HÜDO
TIA HELI RICKARD ANNE

Üle kauge vee ja üle raja kostku
Sinuni me leina kaja. Pärja pumme
Sul silma veest Tänuks
kallis Ema kõige hea eest.

Sest seesinane Jumal on meie
Jumal ikka ja igavesti. Ta saadab
meid surma üle.
Puhka rahust!

Kohalik elu

ESKILSTUNA

REE Koosolek

Rootsi Bestlaste Esinduse Eskilstuna toimikonna moodustamise koosolek toimus laupäeval, 27. veebruaril kell 12.00 Eesti Seltsi ruumes, Karlborgsgatan 2. Esinduse tegevusest annavad seletusi Eskilstuna esinduskogu saadikud. Tere tulemast koosolekule!

STOCKHOLM

Tartu Kommertsgümnaasiumi viisilaste kokkutulek

Tartu Kommertsgümnaasiumi ja Kaubanduskooli viisilaste korraldavad kooli 50. aastapäeva puhul kokkutuleku Stockholmis. Eesti Majas, Regeringsgatan 24, laupäeval, 27. märtsil kl. 17.00. Koosviibimisest palutakse osa võtta ka kõiki õpetajaid. Koosviibimisest osavõttust palutakse teatada võimalikult peatselt. Üleandmisvi võtab vastu: Dr. jur. A. Taska, Terminsv. A 2367 Lund, tel. 046/12 25 04 kodus ja 14 02 20 tööl. Asta Valles, Bastug. 43-III, 117 25 Stockholm, tel. 08 41 21 02 kodus ja 23 81 80 tööl. Arnold Peets, Hertig Carls. 24 A, 151 33 ESdertälje tel. 08/11 59 78, 1661 0755/31 343 kodus.

STOCKHOLM

SET-i kella-viie tee

Stockholmi Eesti Tennisklubi traditsiooniline kella-viie tee toimub pühapäeval, 14. märtsil kell 14.30 Ooperikeldri peetruumides. Kõik tere tulemast!

STOCKHOLM

Võrumaalaste kokkutulek

Pärast kolme-aastalist vaheega on võrumaalased jälle otsustanud kokku tulla. Koosviibimine toimub laupäeval, 6. märtsil kell 18.00 Eesti Majas. Ette on nähtud sõnalis - muusikaline programm ja õhtusöök. Osavõt- ta soovijad palutakse registreeruda aadressil: Võrumaalaste kokkutulek, Box 16 388, 103 27 Stockholm 16. Registreeruda võib ka telefonil: 166 431.

Armast ema ja vanaema

Emilie Jalap'it

* 11.7.1886
† 16.2.1971

mälestavad kurbuses

TUTAR

perekonnaga Eestis

POJAD

perek. Rootsis ja teadmatuses

Õnnetu surma läbi lahkunud
armast

Siim Saarva't

* 30.4.1939 Eestis
† 16.2.1971 Halmstadis

mälestavad

VANEMAD

VENNAD JA OED
perekonnadega

20 60 88 (H. Marand), 21 77 77 või 20 71 07 (O. Salum), pärast kella 17.00 15 44 45 (J. Marand).

STOCKHOLM

Akadeemiline ball

Stockholmi Eesti Osakonna traditsiooniline akadeemiline ball toimub laupäeval, 27. veebr. kell 19.00 Restoran Oxeni peetruumides, Malmkill-nadsgatan 48.

Osavõttust palutakse teatada Reet Mägil - tel. 08/41 58 57 või Ilmar Marandile - tel. 08/15 30 28. Kõike tere tulemast!

HALMSTAD

E.V. aastapäev

Halmstadi Eesti selts korraldab E Vabariigi 53 aastapäeva tähistamise aktusega ja koosviibimisega laupäeval, 6. märtsil kl. 19.00 ABF-i peosallis. Aktusekõne peab ins. Agn. Kriisa Lundist ja soololauludega esineb sopran Hilja Ivalo Göteborgist. Päike selle on kavas veel päevakohane lühinäidend Halmstadi E Täienduskooli õpilastelt.

Tanteks mängib eelmisest peost tuntud 3-liikmeline orkester.

GÖTEBORG

A. Mägi "Kuulujutud"

Arvo Mägi komöödia "Kuulujutud" etendus Göteborgis toimub laupäeval 29. märtsil, algusega kell 19.00 Munkhögskolan koolimajas, aadress Ernst Torulfsgatan 1, kuhu pääseb kõige lihtsamalt ja lähemale tramm nr. 1 Munkhögskorgetorgeri peatus. Autodele koolimaja juures parkeerimisvõimalused piiramatul arvul.

Pääsmised eelmüügil Eesti Majas, telefoniteel J. Hansen tel. 290 154 ja A. Ojari tel. 231 549 samuti kohapeal üks tund enne etenduse algust.

Tegelased loodavad, et Göteborgi publiku huvi omaninna amatööride vastu pole kahanenud ja ootavad rohkeavalist osavõttu.

ULRICEHAMN

EV aastapäev

Eesti Vabariigi aastapäeva aktus toimub Ulricehamni Eesti Seltsi korraldusel pühapäeval, 28. veebr. kl. 14.00 koguduse majas, Storgatan 28. Aktusekõne peab mag. H. Rajamaa, esinevad eestlased kooli õpilased ja näidatakse valgusplaatide seeriat "Kuld-ronnake". Pärast aktust hokiviland ja Seltsi peakoosolek.

ÖREBRO

EV aastapäev

E.V. 53. aastapäeva tähistatakse Örebro laupäeval 27. veebruaril algusega kell 18.00 Örebro Mejeriför-ningu ruumides, Långbrogat 24. Kavas kõne T. Aringult, ühislaule ja deklaratsioonide. Pärast aktuse lõppu ühine hokiviland. Kohvilauast osavõt- ta soovijad palutakse sellesse ette- teatada telef. 12 36 88, 15 20 82 või 18 78 25. Kõik eestlased tere tulemast!

Korraldavad toimikond.

Leo Virkhaus

Algus lk. 1

mel, vanemas stiilis, ja väheste originaalsusega.

Siiski oli ka mõned laulud isikupärase profiiliga, nendest üks ülimoodne ja kahjuks raskesti lauldav ja vormilt veel mitte päris küps. Aubineatud tšellid olid need, kus tekst ja muusika olid kooskõlas ja kus autor oli saavutanud ümmara vormi. Võiduteos "Sügis- maru" on hästi kirjutatud, kuid mitte väga sügava omapäraga.

Eesti Lauljaskond Rootsis esimees Johannes Kant oma sõnavõtus rõhutas võistluse olulisust eesti kooriloomingu rikastamisel - võistlusest saab mitmeid uusi laule meie kooridele. Võistluse käiku kommenteeris selle peakorraldaja Johannes Aro.

Hauakivi tööd

H. Raudsepp

Tel. 08/94 21 77

Itta suunatud

Algus lk. 1

vat nõudnud nende saateajamade tegevuse lõpetamist, kuid tulemusteta.

Ka Hukukantsler Willy Brandt (ajakirja "Stern" sõnadel) bloki: "See on tõesti absurd, et 25 aastat pärast sõja lõppu välisriigid ikka veel saavad propagandat Lääne-Saksa pinnalt kolmandatesse riikidesse. Kantsleriameti riigisekretär Conrad Ahlers aga arvas, et need propaganda-saateajamad ole- vat USA sisemine asi ega puuduta Lääne-Saksamaad üldse.

Saateajamas "Radio Free Europe" mille peakorter asub Inglise Aia lähedal, töötavat umbes 1200 inimest, peamiselt põgenikuid idabloki maadest. Direktoriks on ameeriklane Ralph E. Walter tehniliseks direktoriks ameeriklane Perry W. Esten. Saateajamad asuvad Saksamaal Holzmündeni ja Heidelbergi lähedal ning Portugalis Lissaboni lähedal. Poolase, Tšehhoslovakkiasse ja Ungarisse saadetakse ööpäevas 19 tundi, Rumeeniasse 12 tundi ja Bulgaariasse 10 tundi.

Saateenistuse "Radio Liberty" (Radiotanzija Swoboda) peakorter asub München-Bogenhausenis. Selles keskuses töötavat 500 inimest, peamiselt vene emigrandid. Saateenistuse juhatajaks on ameeriklane Kenneth Scott. Üldse on "Radio Liberty" kasutada 17 lühilaine saatjat. Kavas on alati kaks programmi ja saadetakse peaaegu kõigis Nõukogude Liidus elunevate rahvaste keeles.

Ringhääling "Free Europe" alustas oma tegevust aastal 1950. Ta kontrollnõukogu esimeheks on kindral Lucius D. Clay, Ringhääling "Radio Liberty" alustas tegevust aastal 1953. Organisatsiooni aui- meheks on endine president H. Truman.

Ühenduses Saksa-Vene läbirääki- mistega Moskvas kuuldus, et venelase- den nõudnud itta suunatud saate- ajate tegevuse lõpetamist Saksaa pinnal. Kuna nüüd kõne all on saate- ajamade ülekolinne, siis näib, et Brandt andis selles küsimuses järele. Litsentsi pikendamisele ringhäälingu- sites toimub 1. juunil. Siis selgub, kas Bonn pikendab või mitte.

NIXON PÄASTAB?

Ajakirj Newsweek kirjutab, et president Nixon püüab isikliku algatusega garanteerida Vaba Euroopa saadete jätkumist Saksamaal.

Uhe erilise põhjusena tuuakse esi- le, et Nixonil külskääki Varssavisse a. 1959, mil teda 250 000 inimest tormiliselt tervitasid, õnnestus sellisel ainult Vaba Euroopa Radio väga oskusliku eelrežiimi tõttu. Hiljuti olevat käinud Münchenis üks presidendit nõuandjad, kes ütelnud paljutiendavalt: "Vaba Euroopa Radio püsimine Münchenis on peaaegu eeltingimuseks meie sõjavä- gedele jätmisele Saksamaale."

Kohtuotsus

Algus lk. 1

seda lastakse kätte saada. Soltzein- ston elab juba aastaid sõprade armust. (Siia võime juurde lisada, et Soltzeinston on aastaid suvel suvit- nud Eestis ühe eestlase majas, kelle- ga ta tutvus suunitööl olles, aga vii- mastel aastatel pole ta ka saanud Eestisse sõita).

N. Venes on olemas kirjanike abistamiskond, kus nad saavad oma perioodidel, kui nad pole vii-

Balti

Algus lk. 1

Kuna USA valitsus ja rahves on sõltunud ja nautunud suuresti al- ja sõbralikke vahetõrki Balti Vabariikide - Läti, Leedu ja Eesti - hõ- suste ja rahvastega nende vabariik- de iseseisvuse kestvusel; ja

kuna priiuse ning oma valituse va- liku vabaduse mõisted on ikka veel elavad siin maal, nagu see on näht- pidevalt Iseseisvuse Deklaratsioonist saadik; ja

kuna Esindajatekoja eirihoteteg uuringe kaudu saadud tunnistusi- kohta N. Liitu ülekalkuleeritud, et N. Liidu sammud nende vahel- ning iseseisvate Balti Vabariikide suhtes olid vastuolus rahvusvaheli- se seaduste ning vabaduse põhimõ- tetega; ja

kuna USA rahvas on järjekindlalt eustanud suurt sümpaatiat nende kolme vabariigi rahvaste suhtes, eri- ti nende ikestamise pärast ja suure arvu seadustavate kodanikkude eibanimiku küüditamise pärast N. Liidu orjalagressie nendest riikidest siis.

olgu otsustatud, et Esindajateko- da (Senati nõus olles) asub seisukohale, et 1) USA president peaks jatkama Ameerika poliitikat Balti Vabariikide Läti, Leedu ja Eesti egaesandeksult N. Liitu absorbeerimise mittetunnustamiseks, ja jat- kama nende vabariikide diplomati- liste ning konsulaarinsandajate kul nende kolme riigi seadusjärgset esindajate tunnustamist; ja 2) pre- sident peab ette võtma sammud, mis on sobivad, selleks, et USA delegatsiooni kaudu UNOs tästa ühis Läti, Leedu ja Eesti vägivähi- selt N. Liitu inkorporeerimise küsi- mus ja nõuda, et UNO korraldaks uuringe olukorra kohta nimetatud Balti riikides esmäärgiga, et N. Liidu relvastatud jõud, tema agendia- ja kolonistid tõmmataks välja, ja et eskili aetud nende vabariikide kodanikud võiksid tulla tagasi vabadena, ja et vabade valimiste ja rahvahääletuste kaudu, UNO järe- lvalve all, nende rahvad võiksid valida valida nende poolt soovitud valituse.

Resolutsioon anti seisukohavõtmise- Välisasjade Komiteesse.

Esindajatekoja liige William E. Minshall Ohioist esitas H. Con. Res. 49, milles nõutakse, et USA ambasaa- dör UNOs nõuaks UNO põhikorra nõuet täitmist N. Liidult rahvaste enesemääramise õiguse alal, teiste riikide sisesajadesse mittesegamises ja kolonialismi küsimuses.

Esindajatekoja liige Frank Horton New Yorgist esitas H. Con. Res. 69, mis näeb ette erilise kongressi-komitee loomise enesemääramise õiguse küsimuste selgitamiseks.

Resolutsioonid lüestatud Rahvaste Erikomitee loomiseks Esindajateko- jas esitatis rahvasaadikud James A. Burke Massachusettsist ja William E. Minshall Ohioist.

● Linda ja dr. Erik Salustel sin- dis poeg esimese lapsena pere- ninas. Lapse vanemad elasid varem praegu bloekime professoriks New Yorgi ülikoolis.

melised loomad, aga muidugi on see avatud ainult riigiraudteele.

On teada näiteks, et "Vaikse Do- ni" autor M. Shokolov, kes elab ühe- kes majas ja peab endale 15 teeni- jat, on endale jällest fondist teatav- küsinud tuhandete rublade ulatuses- ga toetust ka saanud, kuna tema on valituse tru "vaatekan".

**I Benidorm säljes
radhus, villor, färdiga
lägenheter**

Skriftligt svar till Europahus, Las Tejas, De La Plaza, Benidorm, Spanien, tel. 36 06 92, eller till Advokatfirman Ervin Pang, Arsenalsgatan 4, 111 47 Stockholm, tel. 08/21 70 30 - 21 80 50.

EV aktus Eskilstunas:

"Meie esivanemate kannatused kohustavad meid kõiki jätkama tööd eestluse heaks"

Eskilstunas toimus Eesti Vabariigi aastapäeva aktus pühapäeval, 21. veebruaril Forsi kogudusemaja saalis. Lava oli rahvuspäeva puhul dekoreeritud sini-must-valge lüüga, riigivapiga ja kuldsete numbritega aastarvudega 1918–1971. Lipuvalvet teostasid gaidid-skandid Viru lüpponnast.

Aktus algas hr. Väino Eskeni avasõnaga, järgnes vaimulik talitus, mille pidas praost Richard Koolmeister. Eesti Täienduskooli noored esinesid koolijuhataja Aksel Timoleoni juhatusel, lauldes Vörgu "Eesti on mu isamaa" ja "Põlinate marsi". Noor Piret Esken esitas klaveril tundekehtlalt ja oma vanuse kohta küllaltki paljunõudva Debussy "Claire de lune". Pr. Anne Esken esitas Kalju Lepiku luuletuse "Võõrad nad tulnud ja õpilane Liisa Asa deklameeris "Lapse tänu" rahvaluule aineil. Klarnetipaladega, eesti rahva viisiga "Tule koju" ja "Klarnetipolkaga" esines Alar Lange, keda klaveril kaastas Mart Kiiver. Aktuse lõppsoina ütles Aksel Timoleon. EV aastapäeva kõne pidas noortestruktori 1. mag. Richard Norvell Upp-

salast, kelle sõnavõtu anname järgnevalt kokkuvõttes edasi.

Kõneleja toonitas, et kui kodumaa taaskupeerimisel venelaste poolt siiasaamum pögenikel alati on lootus Eesti vabanemiseks, lootus sinna kord tagasi pöörduda, siis kehtib see suuremalt osalt vanema ja keskgeneratsiooni suhtes.

Noortega on olukord teine, kuna neil puudub otsene side kodumaa, otsused isiklikud mälestused vastast kodumaast. See ongi viimasel ajal tekitanud lahkumisi ja probleeme. Tuleb aga ometi tähele panna, et lõppedu-lõpuks on just noored siiski need, kes on võimele eestluse ja meie vabadusvõitlust edasi kandma.

Seega on üldimõeld aktuaalsed just kasvatuseprobleemid. Viimasel ajal on kahjulks kurvaks faktiks, et organisatsioonide liikmeskond on kõikjal kahanenud. Pika võõrsilviibimise aja taustal on see arusaadav, kuid ometi on imetlusväärne, et niigi kaua on suudetud noori koos hoida.

Üldse on pagulasaastatel väitelt liiga vähest rõhku pandud puhtrahvuslikule kasvatusele. Algaastatel veel eriti, kuna oli ju täiesti loomulik, et iga noor teadis, kes ta oli ja kust ta pärines. Igalühel, olid ju kodumaa kaastootud isiklikud värsked kogemused, visuaalsed mälestused. Tollal ei mõeldud üldse, kuivõrd tähtis on siiski nende päritolu põhjalikum seletamine. Selgitustööd aga tuleb anda, see on eestluse säilitamisel ülimalt tähtsusega.

Mag. Norvell rõhutas, et takistavaks asjaks meie rahvusgrupi säilitamisel on olnud ka tülid kohalikeselte orgide vahel, väga vähe on olnud koostööd ka noorte osas. Kõneleja aga märkis, et tema kui noortestruktori tähelepanekute kohaselt on vähemalt praegu suurt organisatsioonide noorteküsimused esikohal ja lisaks sellele samal ajal kui identse sisuga. Senisest tihedama koostööst oleks võimalik vastav koordineerimine, mis omakorda tagaks ka suurema efektiivsuse.

Raskuseks kõikide eestlastega kontaktisavutamisel on ka niinimetatud "paberikorvi mentaliteet", märkis kõneleja. Esineb küllalt juuseid, mis väljasaadetav informatsioon lihtsalt vietakse minema, ilma, et seda üldse läbi loetaks. Niiviisi on kontaktisavutamine täiesti võimatu. Ka informatsiooni osas oleks tegevuse koordineerimine omal kohal, kusjuures tuleks saavutada seda, et väljasaadetav oluline ja eestlust säilitav informatsioon väljastatakse täiesti nõu, neutraalsel pinnal. Tuleb aga absoluutselt unustada organisatsioonide cv. omavahelise kisklemine.

Tundlik on ka majandusküsimus. Algaastail oli ju loomulik, et inimestel oli raha vähe, sest elu tuli ju sõna tõsisel mõttes uuesti alustada. On aga kummuline, et ka 25 aastat hiljem püsib mingisugune "pagulasmentaliteet" toetusküsimustes, kuigi suurema enamuse majanduslik tase on tasakaalus ja tugev. Seda eriti keskgeneratsiooni osas, kusjuures tuleb märkida, et erakordselt suur protsent on akadeemilise haridusega ja häditsavatel kohtadel. Oore aga loetakse pahatühtli suurema hoolega kui seda teevad rootslased... Tuleb välja, et meie keskgeneratsioon on inimsam, kuna kogu eestluse peab ilma hädiladusest üleva vanem põlvkond. Jõukusega ei kaasu tahe anteta, pigem vastupidi.

Teisalt aga tuleb konstateerida, et mõningate ürituste puhul on koos-

töö tahe enam kui hea, leidub raha ja muid majanduslikke ressursse. Näitena tõi kõneleja eelseisvat lendu Ülemaailmsetele Eesti Päevadele USA-s, kuhu end on registreerinud juba üle 600 eestlaste ja kalkulaatsioone kohaselt toimub lend poolteisme tuhande kaasmaalase osavõtul. See on suur panus, ideeliselt kui ka majanduslikult – oleks vaid tahe eestluse ülesehitamisel sama elav...

Richard Norvell juhtis tähelepanu ka Rootsis ja mujal läänemaailmas ühe rohkem levinevale vasakpoolsusele. Halvustatakse ju kõike, mis on USA ja muu läänemaailma päritolu, kuna taevani kiidetakse ja ülistatakse kasugit Hiinast või Venemaalt tulevaid ideid. Vasakpoolsed sõiduvette on langenud kahjulks ka eestlast, noori, kuid ka keskealisi. Noorte osas võib veel olla kuidagi arusaav punaste võrku langemise põhjus, kuna noored on kergesti mõjutatavad neist ümbrisevast miljoost, nagu koolist jne.

Vanemate suhtes on aga selline olukord absoluutselt taunitav, kuna nad peaksid ise olema kogunud kommunistide mõrvarlikku vägivalda Eestis ja eestlaste kalal alates 40-ndate aastate algusest kuni tänapäevani. Selles osas on mingisugune nn. "kompromiss" täielikult võimatu.

Ka meie noored võitlevad tihti näiteks aafriklaste või aasialaste, näiteks Vietnamlaste, vabaduse eest. Kuid miks minnakse nii kaugele, kui meile hoopis lähedamad ja veelgi pakilised probleemid asuvad niioleada otse künnisel? Baitikum on teatavasti tänapäevani kommunistliku kolonialismi ilkes. Parrem siis juba valgustada maailma rahvaid meid tabanud õnnetuses, selgitada, kuidas meid on mitmesugused võõraltulutajad aastasadast röönuud ja tallanud ning nõuda eeskätt vabadust omaenda rahvale. On mõtetu energiat mujale suunata ja seda asjalult raisata.

Kõneleja meenutas sinjuures ka surmaohu, mis kodu-eestlastele kaasneb Peipsi tagant sissepuhuvatavate venelaste niol. Praegu on Eestis umbes 800 000 piiris-eestlast, kuid juba 450 000 venelast, kui arvestada venelaste tohutut iivet, siis on ka praeguse olukorra juures oht see, et mõnekuine aasta pärast on eestlased isenda kodumaal vähemuses. Eestlaste liive on nimelt ohtlikult madal ja rahva juurdekasv peaaegu olematu.

Ent kõigest hoolimata võib ometi olla optimistlik, toonitas Richard Norvell. Ajaloos esineb küllalt juuseid, kus vähemusrühvi on tahtlikult püütud hävitada, kas puht-füüsiliselt või siis on tahtetud neid okupeeriva rahva poolt lämmatada. Näitena võib tuua juute, kes tänu oma rahvuslikule kokkuhoiule ja erilistele traditsioonidele püüas aastasadu kestnud piinu taastada oma Iisraeli riigi. Lootust ei tohi kunagi kaotada. Ja kogemused on mellegi näidanud, et kui me kõik ühiselt taotleme ühist sihti, siis võib imesid korda saata.

Meie ei tohi aga kunagi unustada ka seda, et meie esivanemate kannatused, töö ja nende vabaduse eest valatud veri kohustavad meid edasi olema eestlased, kohustavad meid jätkama võitlust Eesti ka eestluse heaks, lõpetas kõneleja.

Aktus lõppes Eesti hümniga. Järgnes aktusest osavõtjate ühine koosviibimine kohvilauas.

73 000 krooni eesti stipendiumifondist

NEW YORK (EPL) — Vaba maailma suurimaks eesti stipendiumifondiks üliõpilastele on Jüri Lellepi mälestusfond, millise protsendist käesoleval aastal jagamisele tuleb stipendiume tervelt 73.000 krooni suuruses (11.600 dollarit). Vasta valt eeskirjadele läheb sellest 41.000 krooni stipendiumiks eesti üliõpilastele USA-s, kuna ülejäänud 20.000 krooni määratakse stipendiumideks eesti üliõpilastele mujal maailmas. Teatavasti on Jüri Lellepi stipendiume tulnud varem ka Rootsi.

Toetusfondi juhatus võtab vastu soovivaldusi Jüri Lellepi mälestusstipendiumide peale kuni 28. veebruarini. Soovivaldusi-blanketid on saadaval järgmisel aadressil: Estonian Students Fund in USA, Inc.; P. O. Box 377, Wall Street Station; New York, N.Y. USA.

Lellepi sihtkapitali eeskirjas näevad ette, et stipendiumide jagamist korraldab erineva viie organisatsiooni esindajast koosnev komitee. 1971/72. aasta stipendiumide jagamiseks on komitee koosseis järgmine: Villi Kangro (Eesti Teaduslik Ühing Ameerikas), õp. Rudolf Kiviranna (ERLK USA Praostkond Chicago), Kadri Nüder (Eesti Üliõpilaste Teadusfond USA-s), Olev Olesk (N. Y. Eesti Haridusselts) ja Eevi Vollenauer (Eesti Üliõpilaskonna USA-s Vilistlaskogu). Stipendiumikomitee koosolekul toimuvad märtsis, ja stipendiaatide nimed selguvad teenoilselt aprillis alguses.

Nelja viimase aasta jooksul on fondist stipendiume jagatud 256.000 krooni ulatuses. Fondi loojaks on dr. ing. Otto G. Lellep, kes möne aasta eest andis suurema osa oma varanduse sihtkapitalina ühe Milwaukee pankahaldusele, tingimusega, et 70 prots. kapitali iga-aastasest sissetu-

Dr. ing. Otto Lellep, eesti rahvusvahelise nimega leidur, om oma varanduse protsendid määranud eesti üliõpilaste stipendiumideks.

lekust makstakse toetusfondile. Niimoodi loodi alus annetaja isa, Jüri Lellepi mälestusfondi tegevusele.

R. Norvell Eesti Päevade Rootsi peasekretäriks

1972. aasta ülemaailmsete Eesti Päevade Rootsi komitee juhatus pidas oma esimese koosoleku 12. veebr. ERN ruumides, mida juhatas esimees Leo Kurupää. Juhatus valis Rootsi Komitee koordineerivaks peasekretäriks Richard Norvelli. Juhatus võttis vastu ka Rootsi Komitee struktuuri ja töökorra kavandi, mis läheb kinnitamisele järgmisele üldkogu koosolekule. Üldkogu kokkuvõtteid organisatsioonid: järjekorras REE, E. Komitee, ERF, ERN ja E. Kultuuri Koondis on ka kogu aktiivse administratiivse organisatsioonideks ja kannavad sellega seotud informatsiooni ja muud kuld. Praegu on selliseks organisatsiooniks ERN.

Järgmiseks üldkogu kokkuvõtteid vastaks organisatsiooniks on E. Kultuuri Koondis, kelle kätte märtsi lõpul või aprillis lähevad need ülesanded.

Juhatus otsustas suuremates eestlaskondade keskustes leida kontaktorganisatsioonid aktiivse üleriotsi-iseks teostamiseks. Väiksemaks keskustes püütakse leida usaldusmehed. Samuti võetakse kontakt eestlaskondadega teistes Euroopa maades. Inglisemaal on juba alustatud aktiivset

eltööd. Kuidas Saksamaal, Hollandis, Belgias ja teistes Euroopa maadest Eesti Päevadest osa võtta soovivate sõiduvõimalusi korraldada, need küsimused on nüüd selgitamisel. 28. veebr. moodustatakse ka USA-s Eesti Päevade lõplik organisatsioon. Eri maade ja kontinentide eestlaskondade osas on siis Eesti Päevade organisatsioonide struktuur loodud ja peatahelepanu koondub siis sõidutehnikale, päevade sisulistele ja programmilistele probleemidele.

Valev Uibopuu

USA-auhind Uibopuule

NEW YORK (YES) — Eesti Kultuurifond USA-s zhüriil määras "Ennu" nimelise kirjandusauhinna nina Valev Uibopuule Rootsis tema romaanil "Lademed" eest. Zhüriisse kuulusid Karl Koljo, Mail Jürma ja Kadri Nüder.

"Enn" määratakse iga aastal parimalle teoele noorsooramatule. Kuna 1970 et ilmunud aga ühtki noorsooramatut, siis statuditi kohaselt oli zhüriil volitus auhinna määrata mõnele teisele kirjanduslikule teosele. Auhind on nime saanud fondi asutaja soovist mälestada oma väikest poega Ennu.

Richard Norvell.

1500 aktusel Stockholmis

Eesti Vabariigi 53-nda aastapäeva aktusele Stockholmis kogunes 1500 eestlast esotasas aulikuks — Vabadussõja veteranidega, Vabadussõja kavalidega. Oli ka rohked väliskülastajad — USA saatkonnast, rootsi sõpru (m.h. kirjanik Eyvind Johnson) muudugi ka naabrite laste ja leedulaste ning teiste ikestatud rahvaste esindajaid, kellede hulgas oli terve rida vaba Poola esindajaid. Väliskülastajate hulgas oli ka üks soomlanna, kes rinas kandsid Eesti Vabadussõja ja kes Vabadussõja ajal oli soome vabatahtlike juures olnud rindel meditsiiniüks.

August Mälu aktuskõne kujunes manifestatsiooni heitlita ja hoidma rahvuslikku pärandit, olema eestlane semas viisades, kui seda olid esivanemad. Kui Solzhentšini kirjutab, et kõik eestlased, keda ta on kohanud, on olnud head eestlased, kas siis me oleme vääril nii kõrget hinnangut?

Emo Ridala vaatles eestluse võimalusi ja väljavaateid nii tutvustamiseks kui võitluseks ja esitas konkreetseid ettepanke.

Nooremapiive esindaja Tiit Valdes kutsus noori ja vanu koosnõude Eesti heaks ja leidis, et eesti noored teadlikku ikka jõudes kahtlemata jäävad ja tahavad jääda eestlasteks. Aktusele lisandus kõrgetasemeline muusikaline osa. Anname ülevaate selles ja kõnede sisust järgmises lehes.